

ЗАКОН

О СРЕДЊЕМ ОБРАЗОВАЊУ И ВАСПИТАЊУ

I. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Предмет закона

Члан 1.

Овим законом уређује се средње образовање и васпитање, као део јединственог система образовања и васпитања, и то: обављање делатности средњег образовања и васпитања, употреба језика, програми и испити, права, обавезе и одговорности ученика, евиденција и јавне исправе, право на штрајк, као и друга питања од значаја за средње образовање и васпитање.

Термини изражени у овом закону у граматичком мушком роду подразумевају природни мушки и женски род лица на које се односе.

Циљеви и општи исходи средњег образовања и васпитања

Члан 2.

Средње образовање и васпитање остварује су у складу са циљевима који су дефинисани законом којим се уређују основе система образовања и васпитања (у даљем тексту: Закон) и овим законом, а нарочито:

- развој кључних компетенција неопходних за даље образовање, активну улогу грађанина и живот у савременом друштву;
- развој стручних компетенција неопходних за успешно запошљавање;
- оспособљавање за самостално доношење одлука о избору занимања и даљег образовања, сопственог развоја и будућег живота;
- развој свести о важности здравља и безбедности;
- развој способности за решавање проблема, комуникацију и тимски рад;
- развој и поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрасне равноправности, толеранције и уважавања различитости;
- развој свести о важности безбедности и здравља на раду;
- развој мотивације за учење, оспособљавање за самостално учење, развој самоиницијативе, способности самовредновања и изражавања свог мишљења.

Средње образовање и васпитање мора да обезбеди све услове да ученици и одрасли постигну опште исходе образовања и васпитања у складу са Законом.

Делатност средњег образовања и васпитања

Члан 3.

Делатност средњег образовања и васпитања је делатност од непосредног друштвеног интереса и остварује се као јавна служба.

Начин обављања делатности средњег образовања и васпитања прописан је Законом и овим законом.

Средња школа

Члан 4.

Делатност средњег образовања и васпитања обавља се у средњој школи (у даљем тексту: школа), и то:

- гимназији;
- стручној школи;
- уметничкој школи;
- мешовитој школи (гимназији и стручној или уметничкој школи) ;
- школи за образовање одраслих;
- школи за ученике са сметњама у развоју.

У гимназији стиче се опште образовање и васпитање у четворогодишњем трајању и припрема за наставак образовања на високошколским установама.

У специјализованој гимназији и одељењима специјализоване гимназије у гимназији остварују се посебни наставни планови и програми за ученике са изузетним способностима у четворогодишњем трајању и припрема за наставак образовања на високошколским установама.

У стручној школи стиче се одговарајуће опште и стручно образовање и васпитање у трогодишњем и четворогодишњем трајању за обављање послова одговарајућег занимања и за наставак образовања на високошколским установама.

У стручној школи може да се стиче специјалистичко и мајсторско образовање које траје од годину до две године и други облици стручног образовања: образовања за рад у трајању од две године, стручно оспособљавање и обука до годину дана.

У уметничкој школи стиче се опште и одговарајуће уметничко образовање и васпитање у четворогодишњем трајању за обављање послова одговарајућег занимања и за наставак образовања на високошколским установама.

У мешовитој школи стиче се образовање и васпитање које се стиче у гимназији и стручној школи, односно у гимназији и уметничкој школи.

У школи за образовање одраслих остварују се посебни програми за образовање одраслих у двогодишњем и трогодишњем трајању, стручно оспособљавања, специјалистичко, односно мајсторско образовање, обуке и други програми за образовање одраслих.

У школи за ученике са сметњама у развоју остварује се образовање и васпитање за одговарајућа занимања ученика који ову школу похађају на

основу мишљења интерресорне комисије за процену додатне образовне, здравствене и социјалне подршке ученику уз сагласност родитеља.

Школа за ученике са сметњама у развоју може да пружа додатну подршку у образовању ученика и одраслих са сметњама у развоју у другој школи и породици, у складу са критеријумима и стандардима које прописује министар.

У школи могу да се спроводе програми обука.

Школа са домом обезбеђује смештај и исхрану ученика у складу са законом којим се уређује ученички стандард.

Уникатна школа је школа која једина у Републици Србији остварује одређени програм образовања и васпитања.

Школа од посебног интереса за Републику Србију јесте школа која остварује програм образовања и васпитања који је од посебног интереса за Републику Србију, односно која је од посебног културног, просветног или историјског значаја за Републику Србију.

Влада одређује уникатне школе и школе од посебног интереса за Републику Србију.

Употреба језика

Члан 5.

Образовно-васпитни рад остварује се на српском језику.

За припаднике националне мањине образовно-васпитни рад остварује се на матерњем језику, ако се за то изјасни најмање 15 ученика у одељењу првог разреда. Изузетно може да се остварује и двојезично или на српском језику, ако се за то изјасни најмање 15 ученика у одељењу првог разреда.

Образовно-васпитни рад може да се остварује на матерњем језику, двојезично или на српском језику и за мање ученика у односу на број утврђен ставом 2. овог члана. Сагласност за остваривање школског програма на језицима националних мањина за мање од 15 ученика даје министар надлежан за послове образовања (у даљем тексту: министар) по прибављеном мишљењу одговарајућег националног савета националне мањине у складу са законом којим се уређује надлежност националних савета националних мањина. Уколико национални савет националне мањине не достави мишљење у року од 15 дана од дана пријема захтева, сматра се да је мишљење дато.

Када се образовно-васпитни рад остварује на језику и писму националне мањине, за ученика се организује настава српског језика.

Када се припадник националне мањине образује на српском језику има право да учи матерњи језик са елементима националне културе.

Образовно-васпитни рад може да се изводи на страном језику, односно двојезично, уз сагласност министарства надлежног за послове образовања (у даљем тексту: Министарство).

Када се образовно-васпитни рад остварује на страном језику, ученику се организује настава српског језика.

Ближе услове за остваривање програма образовно-васпитног рада на страном језику, односно двојезично прописује министар.

Образовно-васпитни рад за лица која користе знаковни језик, односно посебно писмо или друга техничка решења, може да се изводи на знаковном језику и помоћу средстава тог језика.

II. ПРОГРАМИ СРЕДЊЕГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

1. НАСТАВНИ ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ

Члан 6.

Школа остварује школски програм.

Школски програм се доноси на основу наставног плана и програма у складу са Законом и овим законом.

Наставни план и програм доноси се у складу са утврђеним принципима, циљевима и стандардима постигнућа односно стандардима квалификације.

Наставни план и програм трогодишњег средњег стручног образовања садржи, најмање 30% општег и 65% стручног образовања, а наставни план и програм четворогодишњег стручног и уметничког образовања садржи најмање 40% општег и 55% стручног, односно уметничког образовања.

Наставни план обухвата изборне предмете по нивоима и врстама образовања од којих ученик обавезно бира један или више предмета према својим склоностима. Један од обавезних изборних предмета је верска настава или грађанско васпитање.

Ученик који се определио за један од два изборна предмета – верску наставу или грађанско васпитање, изборни предмет може да мења до краја стицања средњег образовања и васпитања.

Наставни план и програм обухвата и модуле, где модул представља скуп теоријских и практичних програмских садржаја и облика рада функционално и тематски повезаних у оквиру предмета или више предмета.

Наставни план и програм верске наставе

Члан 7.

Наставни план и програм верске наставе споразумно доносе министар и министар надлежан за послове вера, на усаглашени предлог традиционалних цркава и верских заједница.

Комисија за верску наставу

Члан 8.

Влада образује Комисију за верску наставу коју чине по један представник традиционалних цркава и верских заједница, три представника Министарства и три представника министарства надлежног за послове вера, на период од четири године.

Предлагање и начин именовања и престанка својства члана Комисије за верску наставу, начин рада и друга питања од значаја за рад Комисије уређују се пословником о раду Комисије.

Комисија из става 1. овог члана обавља послове који се односе на:

- 1) усаглашавање предлога програма верске наставе традиционалних цркава и верских заједница;

- 2) уџбенике и друга наставна средства, у складу са законом којим се уређују питања везана за уџбенике и друга наставна средства;
- 3) давање мишљења министру и министру вера о листама наставника верске наставе;
- 4) друга питања везана за праћење организовања и остваривања програма верске наставе.

2. РАЗВОЈНИ ПЛАН ШКОЛЕ

Члан 9.

Школа доноси развојни план у складу са Законом и овим законом.

На основу извештаја о самовредновању у целини, извештаја о остварености стандарда постигнућа и других индикатора квалитета рада, школа доноси развојни план.

Развојни план школе садржи:

- 1) приоритете у остваривању образовно-васпитног рада;
- 2) план и носиоце активности;
- 3) критеријуме и мерила за самовредновање планираних активности;
- 4) мере унапређивања образовно-васпитног рада на основу анализе резултата ученика на матурском и завршном испиту;
- 5) мере за унапређивање доступности и квалитета образовања и васпитања за ученике којима је потребна додатна подршка;
- 6) мере превенције насиља и повећања сарадње међу ученицима, наставницима и ученицима и наставницима;
- 7) мере превенције осипања ученика;
- 8) друге мере усмерене на достизање циљева образовања и васпитања који превазилазе садржај појединих наставних предмета;
- 9) план припреме за испите којима се завршава одређени ниво и врста образовања (матурски, завршни испити и др.) ;
- 10) план стручног усавршавања наставника, директора, стручних сарадника и других запослених у школи;
- 11) план напредовања и стицања звања наставника, стручних сарадника и васпитача;
- 12) план укључивања родитеља у рад школе;
- 13) план сарадње са другим школама, привредним друштвима и другим органима и организацијама од значаја за рад школе;
- 14) друга питања од значаја за развој школе.

3. ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

Члан 10.

Школски програм је документ на основу кога се остварује целокупан образовно-васпитни рад у школи.

Школским програмом ближе се одређује начин којим школа поуздано образује и васпитава ученике ради стицања знања, вештина и ставова

неопходних за даље образовање и запошљавање, успоставља организациону структуру засновану на тимском раду и одговорности сваког запосленог за остваривање утврђених циљева, повезује се са социјалним партнерима и преузима свој део одговорности за развој друштвене средине.

Школски програм обухвата све садржаје, процесе и активности усмерене на остваривање принципа, циљева и стандарда постигнућа и задовољење општих и специфичних образовних интереса и потреба ученика, родитеља, односно старатеља и локалне заједнице, а у складу са оптималним могућностима школе.

Школски програм доноси се на основу наставног плана и програма, односно програма одређених облика стручног образовања, а узимајући у обзир развојни план школе, у складу са Законом и овим законом.

Школа, у складу са Законом, доноси школски програм, по правилу, на четири године и објављује га најкасније два месеца пре почетка школске године у којој ће почети његова примена.

Поједини делови школског програма иновирају се и надограђују у току његовог остваривања.

Школски програм омогућава оријентацију ученика и родитеља, односно старатеља у избору школе, праћење квалитета образовно-васпитног процеса и његових резултата, као и процену индивидуалног рада и напредовања сваког ученика.

Школски програм представља основу на којој сваки наставник и стручни сарадник планира, програмира и реализује свој рад.

Садржина школског програма

Члан 11.

Школски програм садржи:

- 1) циљеве школског програма;
- 2) назив, врсту и трајање свих програма образовања и васпитања које школа остварује и језик на коме се остварује програм;
- 3) обавезне и изборне предмете и модуле, по циклусима, односно образовним профилима и разредима;
- 4) начин остваривања принципа, циљева и исхода образовања и стандарда постигнућа, начин и поступак остваривања прописаних наставних планова и програма, програма других облика стручног образовања и врсте активности у образовно-васпитном раду;
- 5) програм допунске и додатне наставе;
- 6) програме и активности којима се омогућава развој способности за решавање проблема, комуникацију, тимски рад, самоиницијативу и подстиче предузетнички дух;
- 7) факултативне наставне предмете, њихове програмске садржаје и активности којима се остварују;
- 8) начине остваривања и прилагођавања програма музичког и балетског образовања и васпитања, образовања одраслих, ученика са посебним способностима и двојезичног образовања;
- 9) програм културних активности школе;

- 10) програм слободних активности;
- 11) програм каријерног вођења и саветовања;
- 12) програм заштите животне средине;
- 13) програм превенције насиља, наркоманије, алкохолизма, малолетничке делинквенције;
- 14) програм спортских активности;
- 15) програм сарадње са локалном самоуправом;
- 16) програм сарадње са породицом;
- 17) програм излета и екскурзија;
- 18) програм безбедности и здравља на раду;
- 19) друге програме од значаја за школу.

Индивидуални образовни планови свих ученика који се образују по индивидуалном образовном плану чине прилог школског програма.

Програм културних активности школе

Члан 12.

Културна активност школе обухвата активности које се остварују на основу програма културних активности школе и обухвата: прославе дана школе, почетка и завршетка школске године, прославе школских и државних празника, приредбе, представе, изложбе, концерте, спортска такмичења, научно-истраживачке активности, и друге активности које доприносе проширењу утицаја школе на васпитање ученика и културном развоју окружења школе, као и заједничке културне активности са институцијама и организацијама у локалној самоуправи ради обogaђивања културног живота и остваривања образовно-васпитне улоге школе.

Програм слободних активности

Члан 13.

У циљу јачања образовно-васпитне делатности школе, подстицања индивидуалних склоности и интересовања, правилног коришћења слободног времена, као и ради богађења друштвеног живота и разоноде ученика, развијања и неговања другарства и пријатељства школа је дужна да реализује слободне активности.

Каријерно вођење и саветовање ученика

Члан 14.

Школа омогућава формирање зреле и одговорне личности, способне да доноси добро промишљене и одговорне одлуке о властитој професионалној будућности и да их спроводи у дело.

Школа формира стручни тим за каријерно вођење и саветовање у чијем саставу су стручни сарадници и наставници. Тим у сарадњи са предметним наставницима реализује праћење индивидуалних склоности ученика. Саветодавни рад обавља се током школовања и школа по потреби, сарађује са надлежним установама које се баве каријерним вођењем и саветовањем.

Школа помаже ученицима и родитељима у истраживању могућности за даље учење и запошљавање, односно идентификовање, избор и коришћење бројних информација о професијама, каријери, даљем учењу и образовању и објективно разликовање и формирање сопственог става о томе. У том циљу прати развој ученика и информише их о занимањима, образовним профилима, условима студирања и потребама на тржишту рада.

Заштита животне средине

Члан 15.

Заштита животне средине обухвата активности усмерене на јачање или развој еколошке свести, као и очување природних ресурса.

Школа доприноси заштити животне средине остваривањем програма заштите животне средине, заједничким истраживањем и акцијама локалне самоуправе и школе, као и на други начин, у складу са законом.

Превенција насиља, наркоманије, алкохолизма, малолетничке делинквенције

Члан 16.

Програми превенције наркоманије, алкохолизма, малолетничке делинквенције саставни су део школског програма и остварују се кроз разне видове сарадње, укључујући посебно сарадњу са родитељима и партнерима из локалне самоуправе и заједничке акције школе, родитеља и партнера.

У реализацију програма превенције и решавања конфликта међу ученицима, родитељима и запосленима у школи, могу да буду укључени вршњачки посредници, као и друга лица која су обучена за посредовање у решавању конфликта.

Програм сарадње са локалном самоуправом

Члан 17.

Сарадња са локалном самоуправом реализује се на основу програма који чини део школског програма.

Школа прати, укључује се у дешавања у локалној самоуправи и заједно са њеним представницима планира садржај и начин сарадње, нарочито о питањима од којих зависи развој школе.

Програм сарадње са породицом

Члан 18.

Школа подстиче и негује партнерски однос са родитељима, односно старатељима ученика, заснован на принципима међусобног разумевања, поштовања и поверења.

Програмом сарадње са породицом, школа дефинише области, садржај и облике сарадње са родитељима, односно старатељима ученика, који обухватају детаљно информисање и саветовање родитеља, укључивање родитеља у активности школе, консултовање у доношењу одлука око безбедносних, наставних, ваннаставних, организационих и финансијских питања и то ради унапређивања квалитета образовања и васпитања, као и обезбеђивања свеобухватности и трајности образовно-васпитних утицаја.

Ради праћења успешности програма, школа је дужна да на крају сваког полугодишта организује анкетирање родитеља у погледу њиховог задовољства програмом и у погледу њихових сугестија за наредно полугодиште.

Мишљење родитеља, односно старатеља, добијено као резултат анкетирања, узима се у обзир у поступку вредновања квалитета рада школе.

Родитељи

Члан 19.

Сарадња са породицом остварује се и преко савета родитеља одељења, савета родитеља школе и савета родитеља јединице локалне самоуправе.

Савет родитеља школе формира се и обавља послове у складу са Законом.

Јединица локалне самоуправе формира савет родитеља јединице локалне самоуправе.

Савет родитеља јединице локалне самоуправе чине по три представника савета родитеља установа у области образовања са територије те јединице локалне самоуправе.

Савет родитеља јединице локалне самоуправе, нарочито се стара о остваривању права ученика на:

- 1) квалитетно образовање и васпитање под једнаким условима;
- 2) образовање и васпитање које поштује различитости и развија све потенцијале ученика;
- 3) инклузиван приступ образовању и васпитању;
- 4) образовање и васпитање у безбедној средини и превенцију насиља;
- 5) квалитетне информације о могућностима даљег школовања ученика.

Савет родитеља јединице локалне самоуправе пружа информације, стручне савете и подршку саветима родитеља установа на територији јединице локалне самоуправе у вези са свим питањима из надлежности савета родитеља установе.

Савет родитеља јединице локалне самоуправе заступа интересе родитеља јединице локалне самоуправе у свим ситуацијама које су од значаја за образовање и васпитање ученика, иницира заједничке акције и предлаже мере за унапређивање образовања и васпитања и добробит ученика, даје мишљења о питањима од значаја за образовање и васпитање и добробит ученика.

Савет родитеља јединице локалне самоуправе у циљу стварања безбедне средине за учење и спречавања насиља сарађује са Министарством, министарством надлежним за унутрашње послове и министарством надлежним за послове здравља.

На основу резултата ученика на општој, стручној, односно уметничкој матури и завршном испиту, савет родитеља јединице локалне самоуправе предлаже мере за унапређивање образовно-васпитног рада.

Савет родитеља јединице локалне самоуправе учествује у организовању зимовања или летовања за ученике.

Савет родитеља јединице локалне самоуправе сарађује са саветима родитеља других јединице локалне самоуправе.

Излети и екскурзије

Члан 20.

Школа може да планира извођење излета и екскурзија, на начин и под условима утврђеним наставним планом и програмом.

Програм излета и екскурзија саставни је део школског програма и годишњег плана рада школе.

Приликом извођења излета и екскурзије нарочито се мора водити рачуна о свим видовима заштите и безбедности ученика.

Ученичке организације у школи

Члан 21.

Школа може да има своје организације ученика, а може да се повезује и са организацијама ван школе (Црвени крст, организације горана, планинара, извиђача и слично), у складу са законом.

У свакој школи организује се ученички парламент у складу са Законом.

Програм рада парламента предлаже ученички парламент и он је саставни део школског програма.

Начин рада ученичког парламента одређује се актом школе.

Ученички парламенти школа могу да се удруже у заједницу ученичких парламената.

Ученички парламент, уз сагласност школског одбора, може основати ученички клуб. План рада ученичког клуба доноси на предлог ученичког парламента школски одбор и саставни је део школског програма. Начин рада ученичког клуба одређује се актом школе.

Ученички парламент може донети одлуку о волонтерском раду ученика. Волонтерски рад ученика обавља се у складу са законом којим се уређује волонтерски рад. Програм волонтерског рада ученика доноси на предлог ученичког парламента школски одбор и саставни је део школског програма.

Школски спорт

Члан 22.

Ради развоја и практиковања здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности, школа у оквиру школског програма, поред наставе реализује и програм школског спорта.

Школским спортом обухваћени су сви ученици кроз одељењска такмичења и припреме за такмичења. Школа обавља припреме и такмичења у складу са школским програмом.

Школа може да сарађује и са локалним спортским организацијама.

4. МОДЕЛ ЦЕНТАР

Члан 23.

Модел центар је школа која унутар школског програма остварује и друге програме и активности усмерене на унапређивање образовно-васпитног рада, повећање квалитета и доступности образовања и васпитања.

Ближе услове на основу којих школа стиче статус модел центра и друга питања од значаја за рад модел центра прописује министар.

III. ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Образовно-васпитни рад

Члан 24.

Образовно-васпитни рад обухвата наставне и ваннаставне активности школе којима се остварује школски програм и постижу прописани циљеви, исходи и стандарди постигнућа, у складу са Законом и овим законом.

Облици образовно-васпитног рада

Члан 25.

Обавезни облици образовно-васпитног рада су настава – теоријска, практична и вежбе, додатни рад, допунски рад, пракса и практични рад када су одређени наставним планом и програмом; припремни и друштвено-корисни рад ако се у току школске године укаже потреба за њим.

Обавезни облици образовно-васпитног рада за ванредног ученика могу бити: настава, припремни, практични и консултативно-инструктивни рад.

Изборни облици образовно-васпитног рада су верска настава и грађанско васпитање и други предмети одређени наставним планом и програмом.

Факултативни облици образовно-васпитног рада су: настава језика народности са елементима националне културе, другог страног језика и предмета потребних за даље школовање, стручно оспособљавање или развој ученика и ваннаставни облици – хор, оркестар, позориште, екскурзија, културно-уметничке, техничке, проналазачке, хуманитарне, спортско-рекреативне и друге активности.

Факултативни облици образовно-васпитног рада обавезни су за ученике који се за њих опредељују.

Број и трајање часова

Члан 26.

У гимназији ученик може да има до 31 час наставе недељно, у стручној и уметничкој школи до 33, осим у школи која остварује програме балетског образовања где ученик може да има до 41 час.

Када ученик школе из става 1. овог члана стиче образовање на језику националне мањине, односно двојезично или на српском језику, има два часа наставе недељно више.

Ученик може да има до четири часа факултативне наставе недељно.

Час теоријске наставе и вежби траје 45 минута, а практичне наставе 60 минута.

Настава може да буде организована у блоковима.

У школи за ученике са сметњама у развоју наставним планом и програмом може се прописати краће трајање часа.

Број ученика у одељењу

Члан 27.

Настава се изводи у одељењу до 30 ученика, групи, односно појединачно, у складу са школским програмом.

У једном одељењу могу да буду највише два ученика са сметњама у развоју.

Број ученика из става 1. овог члана умањује се до три уколико је у одељењу један ученик са сметњама у развоју, односно до шест уколико су у одељењу два ученика са сметњама у развоју.

У одељењу, односно васпитној групи ученика у школама за ученике са сметњама у развоју може бити од шест до 12, а за практичну наставу до шест ученика.

Практична настава и професионална пракса

Члан 28.

Програм практичне наставе и професионалне праксе утврђује се наставним планом и програмом, као и стандарди услова у којима се остварује.

Практичну наставу и професионалну праксу школа може да остварује у сарадњи са привредним друштвом, установом, јединицом локалне самоуправе, другом организацијом или другим правним лицем.

За ученике са сметњама у развоју обезбеђује се адаптација радног места у односу на његове могућности и врсту инвалидитета у оквиру практичне наставе.

Уговором се уређују права и обавезе школе, односно ученика или одраслог и правног лица код кога се остварује практична настава и професионална пракса.

Други облици непосредног образовно-васпитног рада

Члан 29.

Додатни рад школа остварује за ученика који постиже изузетне резултате или показује интересовање за продубљивање знања из одређеног предмета.

Допунски рад школа остварује са ученицима који имају тешкоће у савладавању програма из појединих предмета или са ученицима који желе да унапреде постигнућа у одређеној наставној области.

Ученик је обавезан да остварује допунски рад ако се процени да је то потребно.

Припремни рад школа остварује за редовног ученика који се упућује на полагање разредног испита и за ванредног ученика.

Припремни рад остварује се и за ученика који је упућен на полагање поправног испита, у обиму од најмање 10% од укупног годишњег броја часова из предмета на који је упућен на поправни испит.

Школа је дужна да организује припрему за све ученике за полагање матурских и завршних испита у обиму од најмање 5% од укупног броја часова из предмета из којег се полаже матурски, односно завршни испит.

За ученике са сметњама у развоју, који су укључени у редован систем образовања и васпитања, остварује се додатна подршка у складу са индивидуалним образовним планом.

Ученичка задруга

Члан 30.

У школи може да се оснује ученичка задруга ради утицања на развој правилног односа ученика према раду, професионалне оријентације, повезивања наставе са светом рада, развијања свести о одговорности за преузете обавезе, као и на развој правилног односа према тимском раду.

Рад ученичке задруге уређује се статутом школе и правилима за рад задруге, у складу са законом.

Школа може пружати услуге и продавати производе настале као резултат рада у ученичкој задрузи, као и школски прибор и опрему.

Средства стечена радом ученичке задруге користе се за проширење материјалне основе рада ученичке задруге, екскурзије, исхрану ученика, награде члановима задруге и унапређивање образовно-васпитног рада у школи и у друге сврхе у складу са актима којима се уређује рад ученичке задруге.

Запослени

Члан 31.

Пријем у радни однос у школи врши се на основу конкурса, у складу са Законом.

Директор доноси одлуку о избору кандидата у року од осам дана од дана добијања мишљења школског одбора на основу следећих критеријума:

- 1) успеха у току стицања одговарајућег образовања;
- 2) успеха из предмета педагошко-психолошких и методичко-дидактичких области;
- 3) познавања страног језика;
- 4) поседовање информатичке писмености;
- 5) других критеријума прописаних општим актом школе.

Ако се утврди да два или више кандидата једнако задовољавају прописане критеријуме, предност приликом доношења одлуке о избору има кандидат са препоруком високошколске установе у којој је стекао образовање или школе у којој је претходно радио, припадник друштвено осетљиве групе и кандидат са доказима о учешћу у програмима стручног усавршавања или другим доказима о професионалном ангажовању и развоју.

Начин примене критеријума из става 2. овог члана уређује се општим актом школе.

IV. УЧЕНИЦИ

1. УПИС УЧЕНИКА И ОДРАСЛИХ

Право на упис

Члан 32.

У школу може да се упише лице које је завршило основно образовање и васпитање.

Лице које је завршило основно образовање и васпитање у иностранству или које је у Републици Србији завршило страну школу или поједине разреде школе, може да се упише у школу ако му се призна страна школска исправа.

У први разред школе која остварује програме музичког и балетског образовања и васпитања може да се упише лице које је завршило основно музичко, односно балетско образовање и васпитање, а лице које није завршило основно музичко, односно балетско образовање и васпитање, ако претходно положи испит на нивоу програма тог образовања.

Лице које похађа основно образовање и васпитање, а није га завршило, а завршило је основно музичко или балетско образовање и васпитање може да се упише у школу која остварује програме музичког и балетског образовања и васпитања ради похађања наставе из уметничких и стручних предмета.

Након завршеног средњег образовања и васпитања у школу може да се упише лице ради преквалификације, доквалификације, специјалистичког или мајсторског образовања.

Наставним планом и програмом утврђују се услови за стицање специјалистичког и мајсторског образовања.

Упис у школе за образовање и васпитање ученика са сметњама у развоју

Члан 33.

У школу за образовање ученика са сметњама у развоју може да се упише лице на основу мишљења интерресорне комисије и уз сагласност родитеља, односно старатеља.

Одлучивање о броју ученика за упис

Члан 34.

Школа, чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина, односно јединица локалне самоуправе, до 31. децембра предлаже Министарству, преко школских управа, број ученика за упис.

При одређивању броја ученика школа води рачуна о потребама привреде и могућностима даљег школовања будућих ученика.

За школе на територији аутономне покрајине, надлежни орган аутономне покрајине утврђује број ученика за упис у школу и доставља га Министарству на сагласност.

У поступку утврђивања броја ученика за упис у школу у којој се настава изводи на језику националне мањине, национални савет националне мањине даје мишљење. Уколико национални савет националне мањине не достави

мишљење у року од 15 дана од пријема захтева, сматра се да је мишљење дато.

Министарство доноси Одлуку о броју ученика за упис у школе из става 1. овог члана до 31. марта.

Конкурс за упис у школу чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина, односно јединица локалне самоуправе

Члан 35.

Упис ученика у први разред у школу чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина, односно јединица локалне самоуправе врши се на основу конкурса.

Министарство расписује заједнички конкурс за све школе из става 1. овог члана до 1. маја.

Конкурс садржи и обавештење о језику на коме се остварује образовно-васпитни рад, као и информације о прилагођеним условима за образовање ученика са сметњама у развоју.

Школа у току године врши упис ради стицања специјалистичког, односно мајсторског образовања, стручне оспособљености, преквалификације, доквалификације и обуке, уз сагласност Министарства, а у школи у којој се настава изводи на језику националне мањине претходно се прибавља мишљење националног савета националне мањине. Уколико национални савет националне мањине не достави мишљење у року од 15 дана од пријема захтева, сматра се да је мишљење дато.

Конкурс за смештај ученика у школу са домом, односно у дом ученика, расписује се у складу са законом којим се уређује ученички стандард.

Упис одраслих

Члан 36.

Упис одраслих врши се у складу са Законом, овим законом и законом којим се уређује образовање одраслих.

Редослед кандидата за упис у школу и пријемни испит

Члан 37.

Редослед кандидата за упис у школу утврђује се на основу успеха у претходном школовању које укључује и успех ученика на завршном испиту.

Кандидат за упис у уметничку школу, школу у којој се остварују посебни наставни планови и програми за ученике са изузетним способностима и школу у којој се образовно-васпитни рад изводи на страном језику, односно двојезично, односно у одговарајући образовни профил или одељење, као и за упис у друге школе које одреди Министарство, полаже пријемни испит за проверу посебних склоности и способности.

Кандидат за упис у школу из става 2. овог члана има право да полаже пријемни испит на језику на коме је завршио основно образовање и васпитање.

Право на рангирање ради уписа у школу из става 2. овог члана стиче кандидат који је положио пријемни испит.

Редослед кандидата за упис у школу из става 2. овог члана утврђује се на основу успеха на пријемном испиту и успеха у претходном школовању.

Кандидат који је завршио основно образовање и васпитање или последњи разред основног образовања и васпитања у иностранству или који је у Републици Србији завршио страну школу или последњи разред основног образовања и васпитања у страниј школи, уписује се преко броја ученика одређеног за упис.

Уколико кандидат из става 6. овог члана конкурише за упис у школу из става 2. овог члана, полаже пријемни испит.

Мерила и поступак за утврђивање редоследа кандидата за упис у школу, вредновање учешћа ученика осмог разреда на такмичењима и врсте такмичења чија се места вреднују, садржину, време, место и начин полагања пријемног испита и друга питања везана за упис у школу уређује министар.

Избор страног језика

Члан 38.

Ученик у школи наставља са изучавањем страних језика које је учио у основном образовању и васпитању уколико су наставним планом и програмом предвиђена два страна језика или бира један од њих уколико је предвиђен један страни језик, осим ако је наставним планом и програмом предвиђено обавезно учење одређеног страног језика.

Ако школа не може да организује наставу тих језика због недовољног броја пријављених ученика (мање од 15), у школи се организује настава страног језика за који постоје услови.

2. СВОЈСТВО УЧЕНИКА

Редован и ванредан ученик

Члан 39.

Редован ученик првог разреда школе је лице које је уписано у први разред ради стицања средњег образовања и васпитања или образовања за рад и млађе је од 17 година, а ванредан ученик првог разреда средње школе је лице уписано у први разред средњег образовања и васпитања или образовања за рад и старије је од 17 година.

Изузетно од става 1. овог члана, лице из осетљивих друштвених група и са изузетним способностима млађе од 17 година може да стиче средње образовање и васпитање или образовање за рад у својству ванредног ученика, ако оправда немогућност редовног похађања наставе, уз сагласност министра.

Наставним планом и програмом за музичко, односно балетско образовање и васпитање и за образовање и васпитање ученика са сметњама у развоју може се утврдити друга старосна граница за упис у средњу школу.

Стицање својства ученика

Члан 40.

Својство редовног, односно ванредног ученика стиче се уписом у школу сваке школске године, под условима утврђеним Законом и овим законом.

Редован и ванредан ученик из става 1. овог члана има право да се упише у одговарајући разред најкасније до 31. августа, осим ако је започет поступак по захтеву за заштиту права ученика, када се врши упис по окончању поступка.

Изузетно, редован ученик средњег образовања и васпитања који није положио поправни испит може да заврши започети разред у истој школи наредне школске године, у својству ванредног ученика, поновним полагањем неположеног испита, уз обавезу плаћања накнаде стварних трошкова које утврди школа. Када заврши разред, ванредан ученик има право да се у истој школској години упише у наредни разред, у истом својству.

Упоредо школовање и својство ученика

Члан 41.

Ученик има својство редовног ученика у једној школи, осим ако се упоредо школује у школи која остварује програме музичког и балетског образовања и васпитања.

Редован ученик може упоредо да савладава школски програм, односно део школског програма за други образовни профил, као ванредан ученик, уз обавезу плаћања накнаде стварних трошкова.

Исписивање и поновно уписивање у школу

Члан 42.

Редован ученик који се исписао из школе у току школске године може да се упише у другу школу у року од седам дана од дана уручења исписнице.

Ученик из става 1. овог члана који се не упише у школу у прописаном року, има право да наредне школске године изврши поновни упис у исту школу и у исти разред.

Прелазак ученика у другу школу, односно на други образовни профил

Члан 43.

Ученик може да пређе у другу школу, односно на други образовни профил ради завршавања започетог школовања, осим у школу, односно образовни профил за чији упис је прописана обавеза полагања пријемног испита.

3. ПРАВА И ОБАВЕЗЕ УЧЕНИКА

Похваљивање и награђивање ученика

Члан 44.

Ученик који се истиче у учењу и другим аспектима школског рада похваљује се или награђује.

Општим актом школе одређују се услови и начин за додељивање похвала и награда, као и за избор ученика генерације.

Члан 45.

Као посебан облик признања у току школовања ученику се додељује диплома или награда за изузетан општи успех, односно за изузетан успех из

појединих наставних области или предмета и изузетног постигнућа у било којој области рада школе.

Врсте диплома, односно награда, услови и начин за њихово додељивање утврђује министар.

Обавезе ученика

Члан 46.

Редован ученик дужан је да похађа наставу и извршава друге обавезе утврђене Законом, овим законом и општим актима школе.

Ванредан ученик полаже испите из свих предмета утврђених школским програмом, осим из предмета физичко васпитање – ако је старији од 20 година и извршава друге обавезе утврђене Законом, овим законом и општим актима школе.

Ванредан ученик одговара за учињену тежу повреду обавеза ученика или повреду забрана прописаних Законом, у складу са Законом.

Ученик који је смештен у дом у саставу школе одговара за повреду обавезе, односно забране прописане Законом и законом којим се уређује ученички стандард.

V. ОЦЕЊИВАЊЕ И ИСПИТИ

1. ОЦЕЊИВАЊЕ УЧЕНИКА

Члан 47.

Оцењивањем у школи обезбеђује се стално праћење остваривања прописаних циљева, исхода и стандарда постигнућа ученика у току савладавања школског програма.

Ученик коме је потребна додатна подршка у образовању оцењује се у односу на остваривање циљева и стандарда постигнућа у току савладавања индивидуалног образовног плана или у односу на прилагођене стандарде постигнућа.

Успех ученика и оцена

Члан 48.

Успех ученика оцењује се из предмета и владања.

Оцена је јавна и саопштава се ученику са образложењем.

У току школске године оцењивање је описно и бројчано и врши се на основу праћења напредовања ученика у савлађивању школског програма, а на основу посебних стандарда постигнућа најмање три пута у току полугодишта.

Бројчана оцена успеха ученика у учењу је: одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и недовољан (1). Оцена недовољан (1) је непрелазна.

Успех ученика из предмета верска настава и грађанско васпитање оцењује се описно.

Оцена из изборних предмета, изузев верске наставе и грађанског васпитања, је бројчана и утиче на општи успех ученика.

Оцена из владања током године изражава се описно и то: примерно, врло добро, добро, довољно и незадовољавајуће.

Закључна оцена из владања изражава се бројчаном оценом и то: примерно (5), врло добро (4), добро (3), довољно (2) и незадовољавајуће (1) и утиче на општи успех ученика.

Владање ванредног ученика не оцењује се.

Закључну оцену на предлог предметног наставника и оцену из владања на предлог одељењског старешине утврђује одељењско веће.

Начин, поступак и критеријуме оцењивања успеха из појединачних предмета и владања и друга питања од значаја за оцењивање, прописује министар.

Ослобађање од наставе физичког васпитања

Члан 49.

Ученик може бити због болести или инвалидитета привремено или за одређену школску годину ослобођен, делимично или у целини, наставе физичког васпитања.

Одлуку о ослобађању ученика од наставе физичког васпитања и о оцењивању доноси наставничко веће на основу предлога лекара.

Завршавање школовања у краћем року

Члан 50.

Ученик који постиже изузетне резултате у учењу има право да заврши школовање у року краћем од предвиђеног.

Ученик из става 1. овог члана има право да полагањем испита заврши започети и наредни разред. Наставничко веће утврђује испуњеност услова за остваривање тог права.

Општи успех ученика

Члан 51.

Општи успех утврђује се за ученика који је завршио разред на основу аритметичке средине закључне оцене из владања и прелазних закључних оцена свих предмета тога разреда који се оцењују бројчано, и то:

- одличан успех – ако има средњу оцену најмање 4,50;
- врло добар успех – ако има средњу оцену од 3,50 закључно са 4,49;
- добар успех – ако има средњу оцену од 2,50 закључно са 3,49;
- довољан успех – ако има средњу оцену до 2,49.

Оцене из факултативних предмета не утичу на општи успех ученика.

Напредовање ученика

Члан 52.

Ученик је завршио разред када на крају школске године има прелазне оцене из свих обавезних предмета и изборних предмета који се оцењују бројчано.

Редован ученик понавља разред када на крају другог полугодишта има три или више непрелазних оцена из обавезних предмета и изборних предмета који се оцењују бројчано, када не положи поправни испит у прописаним роковима, а у школи која остварује програме музичког и балетског образовања и васпитања ако добије непрелазну оцену из главног предмета на годишњем испиту.

Редован ученик има право једанпут да понови разред у току школовања.

Успех ученика на испиту

Члан 53.

Успех ученика оцењује се и на испиту.

Испити се полажу по предметима и разредима.

У школи се полажу: разредни, поправни, допунски, завршни, матурски, испит за проверу стручне оспособљености. У школи која остварује програме музичког и балетског образовања и васпитања полаже се и годишњи испит. Годишњи испит из главног предмета полаже ученик школе која остварује програме музичког, односно балетског образовања и васпитања који је на крају школске године из главног предмета оцењен позитивном оценом.

Испити из става 3. овог члана полажу се пред испитном комисијом коју чине најмање три члана од којих су најмање два стручна за предмет који полаже. Чланове испитне комисије одређује директор школе.

Општим актом школе утврђују се рокови за полагање испита.

Сматра се да није положио испит ученик који из неоправданих разлога не приступи испиту или одустане од испита у току или пре испита.

2. РАЗРЕДНИ, ПОПРАВНИ И ДРУГИ ИСПИТИ ТОКОМ ШКОЛОВАЊА

Разредни испит

Члан 54.

Ученик који из оправданих разлога није присуствовао настави више од једне трећине предвиђеног броја часова, а оцењивањем се утврди да није остварио прописане циљеве, исходе и стандарде постигнућа у току савладавања школског програма, упућује се на разредни испит.

Разредни испит ученик полаже у јунском и августовском испитном року.

Поправни испит

Члан 55.

Поправни испит полаже ученик који на крају другог полугодишта или на разредном испиту има до две недовољне оцене из обавезних предмета и изборних предмета који се оцењују бројчано.

Ученик полаже поправни испит у школи у којој стиче образовање и васпитање у августовском испитном року, а ученик завршног разреда у јунском и августовском року.

Допунски испити

Члан 56.

Ученик коме је одобрен прелазак у другу школу, односно други образовни профил у складу са овим законом, полаже допунске испите из предмета који нису били утврђени школским програмом, односно наставним планом и програмом који је ученик започео да савлађује, у роковима утврђеним решењем, сагласно општем акту школе.

Лице које се уписује у школу ради преквалификације полаже испите из стручних предмета које одреди комисија коју чине чланови наставничког већа школе именовани решењем директора.

Лице које се уписује у школу ради доквалификације полаже допунске испите из предмета чији садржаји нису претежно исти, из предмета који нису били утврђени школским програмом, односно наставним планом и програмом и испите завршног разреда, о чему одлуку доноси комисија коју чине чланови наставничког већа школе именовани решењем директора.

3. ИСПИТИ НА ОСНОВУ КОЈИХ СЕ ЗАВРШАВА ОДРЕЂЕНИ НИВО, ОДНОСНО ВРСТА ОБРАЗОВАЊА

Члан 57.

Испити на основу којих се завршава одређени ниво, односно врста образовања су: општа матура, стручна и уметничка матура, завршни испит средњег стручног образовања, специјалистички и мајсторски испит.

Испити из става 1. овог члана полажу се у складу са Законом и овим законом.

Организацију испита из става 1. овог члана, услове под којима се спроводе, састав и процедуре рада комисија, термине испитних рокова, начин оцењивања на испитима и друга питања везана за полагање испита на основу којих се завршава одређени ниво, односно врста образовања прописује министар.

Кршење процедура испита којим се угрожава једнакост ученика, односно одраслих представља тежу повреду радне обавезе запослених.

Изузетно, не сматра се кршењем процедуре ако се врши прилагођавање услова полагања испита за ученике са сметњама у развоју којим се обезбеђује једнакост ученика и одраслих током полагања испита.

Спољашње вредновање квалитета рада школе

Члан 58.

Спољашње вредновање квалитета рада школе (у даљем тексту: спољашње вредновање) обавља се у складу са Законом и овим законом.

Спољашњим вредновањем оцењује се квалитет свих области дефинисаних стандардима квалитета рада установа, најмање једном у пет година.

Спољашње вредновање обавља се стручно-педагошким надзором Министарства и од стране Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања.

Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања учествује у спољашњем вредновању путем вредновања постигнућа ученика на завршним и матурским испитима или по указаној потреби.

3.1. ОПШТА МАТУРА

Програм опште матуре

Члан 59.

Општом матуrom проверава се усвојеност општих стандарда постигнућа након завршеног средњег општег образовања и васпитања у гимназији, а који се прописују програмом опште матуре.

Општа матура полаже се у складу са програмом опште матуре, који доноси министар на предлог Националног просветног савета.

Право на полагање опште матуре

Члан 60.

Општу матуру полагају ученици након завршеног четвртог разреда средњег општег образовања и васпитања у гимназији.

Општу матуру, односно њен део може да полаже и ученик након завршеног четвртог разреда средњег стручног, односно уметничког образовања у складу са програмом опште матуре.

Ученик са сметњама у развоју и инвалидитетом, специфичним тешкоћама у учењу или језичким баријерама полаже општу матуру у условима који обезбеђују превазилажење физичких и комуникацијских препрека, а може да буде ослобођен од полагања дела матурског испита из предмета за које су му током образовања прилагођавани стандарди постигнућа, или да тај део полаже у складу са индивидуалним образовним планом, о чему доноси одлуку стручни тим за инклузивно образовање и тим за пружање додатне подршке ученицима.

Стручни тимови припремају акционе планове за планирање, организовање и спровођење опште матуре за ученике из става 3. овог члана.

Јавна исправа и наставак школовања

Члан 61.

Након положене опште матуре ученику се издаје јавна исправа, у складу са овим законом.

На основу положене опште матуре, ученик може да се упише у високошколску установу, без полагања пријемног испита, осим испита за проверу посебних склоности и способности, на начин и по поступку прописаним законом којим се уређује високо образовање.

3.2. СТРУЧНА И УМЕТНИЧКА МАТУРА

Програм стручне и уметничке матуре

Члан 62.

Стручном и уметничком матуrom проверава се стеченост компетенција и посебних стандарда постигнућа прописаних стандардом квалификације у

оквиру одговарајућег занимања и за наставак образовања у матичној области на струковним или академским студијама без полагања пријемног испита, у складу са законом којим се уређује високо образовање.

Стручна матура полаже се у складу са прописаним програмом стручне матуре који доноси министар на предлог Савета за стручно образовање и образовање одраслих.

Уметничка матура полаже се у складу са прописаним програмом уметничке матуре који доноси министар на предлог Националног просветног савета.

Право на полагање стручне и уметничке матуре

Члан 63.

Стручну, односно уметничку матуру полаже ученик након завршеног четвртог разреда средњег стручног, односно уметничког образовања и васпитања у стручној, односно уметничкој школи.

Стручну, односно уметничку матуру може да полаже одрасли након савладаног програма трогодишњег средњег стручног, односно уметничког образовања и васпитања у стручној, односно уметничкој школи по програму прилагођеном за одрасле.

Ученик са сметњама у развоју и инвалидитетом, специфичним тешкоћама у учењу или језичким и социјалним баријерама полаже стручну, односно уметничку матуру у условима који обезбеђују превазилажење физичких и комуникацијских препрека, а може да буде ослобођен од полагања дела матурског испита из предмета за које су му током образовања прилагођавани стандарди постигнућа, или да тај део полаже у складу са индивидуалним образовним планом, о чему доноси одлуку стручни тим за инклузивно образовање и тим за пружање додатне подршке ученицима.

Стручни тимови припремају акционе планове за планирање, организовање и спровођење стручне и уметничке матуре за ученике из става 3. овог члана.

Јавна исправа и наставак школовања

Члан 64.

Након положене стручне, односно уметничке матуре ученик стиче средње стручно, односно уметничко образовање и васпитање, о чему се издаје јавна исправа, у складу са овим законом.

На основу положене стручне, односно уметничке матуре, ученик може да се упише у одговарајућу високошколску установу у матичној области на струковним или академским студијама без полагања пријемног испита у складу са законом којим се уређује високо образовање.

3.3. ЗАВРШНИ ИСПИТ СРЕДЊЕГ СТРУЧНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА И СПЕЦИЈАЛИСТИЧКИ И МАЈСТОРСКИ ИСПИТ

Програм завршног испита средњег стручног образовања и васпитања

Члан 65.

Завршним испитом средњег стручног образовања и васпитања проверава се стеченост компетенција дефинисаних стандардом квалификације за обављање послова одговарајућег занимања.

Завршни испит средњег стручног образовања и васпитања полаже се по програму који доноси министар на предлог Савета за стручно образовање и образовање одраслих.

Право на полагање завршног испита средњег стручног образовања и васпитања

Члан 66.

Завршни испит полаже ученик након завршеног средњег стручног образовања и васпитања у трогодишњем трајању.

Право на полагање завршног испита има одрасли након савладаног програма средњег стручног образовања по програму за одрасле, у складу са овим законом.

Ученик са сметњама у развоју и инвалидитетом, специфичним тешкоћама у учењу или језичким и социјалним баријерама полаже испите из ст. 1. и 2. овог члана у условима који обезбеђују превазилажење физичких и комуникацијских препрека, а може да буде ослобођен од полагања дела испита из предмета за које су му током образовања прилагођавани стандарди постигнућа, или да тај део полаже у складу са индивидуалним образовним планом, о чему доноси одлуку стручни тим за инклузивно образовање и тим за пружање додатне подршке ученицима.

Стручни тимови припремају акционе планове за планирање, организовање и спровођење завршног испита за ученике из става 3. овог члана.

Програм специјалистичког и мајсторског образовања

Члан 67.

Након савладаног програма специјалистичког, односно мајсторског образовања одрасли полаже специјалистички, односно мајсторски испит.

Мајсторским, односно специјалистичким испитом, проверавају се знања, вештине и стручне компетенције одраслог за обављање послова одговарајућег занимања, у складу са стандардом квалификације.

Програм специјалистичког и мајсторског испита на предлог Савета за стручно образовање и образовање одраслих доноси министар.

Након положеног специјалистичког, односно мајсторског испита, одраслом се издаје јавна исправа у складу са овим законом.

3.4. ИСПИТИ ДРУГИХ ОБЛИКА СТРУЧНОГ ОБРАЗОВАЊА

Члан 68.

После завршеног другог разреда средњег стручног образовања и васпитања или завршеног двогодишњег образовања за рад, ученик, односно одрасли полаже завршни испит. Завршним испитом проверавају се знања, вештине и стручне компетенције у складу са стандардом квалификације.

Ученик и одрасли након завршеног стручног оспособљавања или завршеног првог разреда средњег стручног образовања и васпитања полаже испит стручне оспособљености у складу са стандардом квалификације. Испит се полаже у средњој стручној школи или другој организацији која има одобрење за рад, о чему се издаје исправа, у складу са овим законом.

Ученик и одрасли након савладаног програма обуке полаже испит за обуку у школи или другој организацији која има одобрење за рад, пред посебном комисијом, о чему се издаје исправа, у складу са овим законом.

Ученик са сметњама у развоју и инвалидитетом, специфичним тешкоћама у учењу или језичким и социјалним баријерама полаже испите из ст. 1. до 3. овог члана у условима који обезбеђују превазилажење физичких и комуникацијских препрека, а може да буде ослобођен од полагања дела испита из предмета за које су му током образовања прилагођавани стандарди постигнућа, или да тај део полаже у складу са индивидуалним образовним планом, о чему одлуку доноси стручни тим за инклузивно образовање и тим за пружање додатне подршке ученицима.

Стручни тимови припремају акционе планове за планирање, организовање и спровођење испита из ст. 1 до 3. овог члана за ученике из става 4. овог члана.

Програме из ст. 1 до 3. овог члана, на предлог Савета за стручно образовање и образовање одраслих, доноси министар.

VI. ЕВИДЕНЦИЈЕ И ЈАВНЕ ИСПРАВЕ

Врсте евиденција

Члан 69.

Школа води евиденцију о:

- ученику;
- успеху ученика;
- испитима;
- образовно-васпитном и васпитном раду;
- запосленима.

Евиденција о ученику

Члан 70.

Евиденцију о ученику чине подаци о његовом идентитету (лични подаци), образовном, социјалном и здравственом статусу, као и подаци о препорученој и пруженој додатној образовној, здравственој и социјалној подршци.

Лични подаци о ученику су: име и презиме ученика, јединствени матични број грађана, пол, датум рођења, место, општина и држава рођења, адреса, место, општина и држава становања, контакт телефон, матични број ученика, национална припадност, држављанство.

Изјашњење о националној припадности није обавезно.

Лични подаци о родитељу, старатељу и хранитељу ученика су: име и презиме родитеља, јединствени матични број грађана, пол, датум рођења, место, општина и држава рођења, адреса, место, општина и држава становања, контакт телефон, односно адреса електронске поште.

Подаци о образовном статусу ученика су: подаци о својству редовног, односно ванредног ученика, уписаном подручју рада, трајању образовања и васпитања, образовном профилу и смеру, језику на којем ученик прати наставу, изборним предметима, индивидуалном образовном плану, страним језицима, факултативним предметима, секцијама за које се определио, допунској и додатној настави, учешћу на такмичењима, наградама, изостанцима, изреченим васпитним и васпитно-дисциплинским мерама, учешћу у раду органа школе и опредељењу за наставак образовања.

Подаци о социјалном статусу ученика и родитеља су: подаци о условима становања (становане у стану, кући, породичној кући, подстанарству, дому, да ли ученик има своју собу и другим облицима становања), стању породице (броју чланова породичног домаћинства, да ли су родитељи живи, њихов образовни ниво и запослење и примања социјалне помоћи).

Податак о здравственом статусу ученика је податак о томе да ли је ученик обухваћен примарном здравственом заштитом.

Подаци о препорученој и пруженој додатној образовној, здравственој и социјалној подршци су подаци које доставља интерресорна комисија која врши процену потреба и подаци о њиховој остварености.

Евиденција о успеху ученика

Члан 71.

Евиденцију о успеху ученика чине подаци којима се утврђује постигнут успех ученика у учењу и владању и то: оцене у току класификационог периода, закључне оцене из наставних предмета и владања на крају првог и другог полугодишта, закључне оцене на крају школске године, издатим ђачким књижицама, сведочанствима и дипломама, уверењима о успеху ученика и дипломама за изузетан успех, као и оцене постигнуте на испитима.

Евиденција о испитима

Члан 72.

Евиденцију о испитима чине подаци о обављеним матурским и завршним испитима, специјалистичком и мајсторском испиту, испиту стручне оспособљености, испиту за обуку за рад, разредним и поправним испитима, испитима ванредних ученика, допунским испитима, годишњим и другим испитима у складу са законом, као и податак о називу рада који је саставни део одређеног испита.

Евиденција о образовно-васпитном и васпитном раду

Члан 73.

Евиденцију о образовно-васпитном и васпитном раду чине подаци о подели предмета, односно модула на наставнике и распореду часова наставе и осталих облика образовно-васпитног рада, уџбеницима и другим наставним средствима, распореду писмених радова, контролним вежбама, подаци о остваривању школског програма, сарадњи са родитељима и локалном самоуправом, васпитној групи, годишњем програму васпитног рада и његовом остваривању и осталим облицима васпитног рада.

Евиденција о запосленима

Члан 74.

Евиденцију о запосленима чине следећи подаци: име и презиме, јединствени матични број грађана, пол, датум рођења, место, општина и држава рођења, адреса, место, општина и држава становања, контакт телефон, адреса електронске поште, ниво и врста образовања, подаци о стручном усавршавању и стеченим звањима, подаци о држављанству, способности за рад са децом и ученицима и провери психофизичких способности, податак о познавању језика националне мањине, податак о врсти радног односа и ангажовања, радном стажу, истовременим ангажовањима у другим установама, изреченим дисциплинским мерама, подаци о стручном испиту и лиценци, подаци о задужењима и фонду часова наставника, васпитача, стручних сарадника и помоћних наставника, плати и учешћу у раду органа школе, а у сврху остваривања образовно-васпитног рада, у складу са Законом.

Начин прикупљања података у евиденцијама

Члан 75.

Подаци у евиденцијама прикупљају се на основу документације издате од стране надлежних органа које достављају пунолетни ученици и родитељи и изјава пунолетних ученика и родитеља.

Нарочито осетљиви подаци обрађују се уз пристанак пунолетног ученика и родитеља који се даје у писменом облику, у складу са законом којим се уређује заштита података о личности.

Вођење евиденција

Члан 76.

Прикупљени подаци чине основ за вођење евиденција.

У школи се воде евиденције електронски, у оквиру јединственог информационог система просвете и на обрасцима.

Врсту, назив и садржај образаца и начин вођења евиденција прописује министар и одобрава њихово издавање.

Евиденција се води на српском језику ћириличким писмом, а латиничким писмом у складу са законом.

Када се образовно-васпитни рад остварује и на језику националне мањине, евиденција се води и на језику и писму те националне мањине.

Евиденција се може водити и само на језику и писму националне мањине на обрасцу који прописује министар, као део подзаконског акта из става 3. овог члана.

Обрада података

Члан 77.

Податке у евиденцијама прикупља школа.

Директор школе се стара и одговоран је за благовремен и тачан унос података и одржавање ажурности евиденција и безбедност података, без обзира на начин њиховог вођења.

Рокови чувања података у евиденцијама

Члан 78.

Лични подаци из евиденције о ученицима и подаци из евиденције о успеху ученика који се односе на закључне оцене на крају школске године и оцене на матури и завршном испиту чувају се трајно, електронски и на прописаном обрасцу.

Сви остали подаци из чл. 70. и 71. овог закона чувају се 10 година, на прописаним обрасцима, а електронски се чувају трајно.

Подаци из евиденције о запосленима чувају се 10 година, на прописаним обрасцима, а електронски се чувају трајно.

Јавне исправе

Члан 79.

На основу података унетих у евиденцију, школа издаје јавне исправе.

Јавне исправе, у смислу овог закона, су: ђачка књижица, исписница, уверење, сведочанство и диплома, а за ученике у средњој школи са домом ученичка легитимација, односно електронска картица.

Школа уписаном редовном ученику издаје ђачку књижицу, а приликом исписивања – исписницу.

Школа издаје ученику уверење о положеном испиту, односно о савладаном програму стручног оспособљавања и сведочанство за сваки завршени разред.

Школа издаје диплому за стечено образовање за рад у трајању од две године и диплому о стеченом средњем образовању и васпитању, о завршеном мајсторском образовању и завршеном специјалистичком образовању.

Јавна исправа издаје се на српском језику ћириличким писмом, латиничким писмом у складу са законом, а када се настава изводи и на језику националне мањине јавна исправа се издаје и на том језику.

Министар прописује образац јавне исправе и одобрава његово издавање, осим за електронску картицу.

Употреба печата

Члан 80.

Школа оверава веродостојност јавне исправе печатом, сагласно закону.

Статутом школе одређује се лице одговорно за употребу и чување печата.

Дупликат јавне исправе

Члан 81.

Школа издаје дупликат јавне исправе на прописаном обрасцу, после проглашења оригинала јавне исправе неважећим у „Службеном гласнику Републике Србије” на основу података из евиденције коју води.

У недостатку прописаног обрасца, школа издаје уверење о чињеницама унетим у евиденцију, у складу са законом.

Поништавање јавне исправе

Члан 82.

Школа поништава јавну исправу из члана 79. овог закона ако утврди:

- 1) да није издата на прописаном обрасцу;
- 2) да ју је потписало неовлашћено лице;
- 3) да није оверена печатом у складу са законом;
- 4) да није издата на језику и писму у складу са законом;
- 5) да није издата на основу прописане евиденције или да подаци у исправи не одговарају подацима у евиденцији;
- 6) да ималац није савладао прописани школски програм, односно наставни план и програм;
- 7) да ималац није положио прописане испите у складу са овим законом.

Ако школа не поништи исправу у складу са законом, поништиће је Министарство.

Члан 83.

Исправа коју на прописаном обрасцу изда организација која обавља делатност образовања по ваншколским прописима или која садржи назив образовног профила који се стиче у школи супротно одредбама закона којим се уређује образовање одраслих – ништава је.

Оглашавање поништавања јавне исправе

Члан 84.

Школа, односно Министарство оглашава поништену јавну исправу у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Утврђивање стеченог образовања у судском поступку

Члан 85.

Лице које нема јавну исправу о стеченом образовању, а евиденција о томе, односно архивска грађа је уништена или нестала, може да поднесе захтев надлежном суду, ради утврђивања стеченог образовања.

Захтев из става 1. овог члана садржи доказе на основу којих може да се утврди да је то лице стекло одговарајуће образовање и потврду да је евиденција, односно архивска грађа уништена или нестала.

Потврду да је архивска грађа уништена или нестала издаје школа у којој је лице стекло образовање или друго правно лице које је преузело евиденцију, односно архивску грађу. Ако нико није преузео евиденцију, односно архивску грађу, потврду издаје Министарство.

Члан 86.

Решење о утврђивању стеченог образовања лицу из члана 85. овог закона доноси надлежни суд у ванпарничном поступку, на основу писмених доказа.

Решење којим се утврђује стечено образовање замењује јавну исправу коју издаје школа.

VII. ПРИЗНАВАЊЕ СТРАНЕ ШКОЛСКЕ ИСПРАВЕ

Члан 87.

Држављанин Републике Србије, страни држављанин или лице без држављанства, који је у иностранству завршио средње образовање или поједини разред средње школе, односно који је у Републици Србији завршио страну школу или поједине разреде школе, има право да захтева признавање стечених страних школских исправа, ако за то има правни интерес.

Признавањем се страна школска исправа изједначава са одговарајућом јавном исправом стеченом у Републици Србији.

Страну школску исправу признаје Министарство.

Поступак

Члан 88.

У поступку признавања стране школске исправе примењују се одредбе закона којим се уређује општи управни поступак, уколико овим законом није друкчије уређено.

У поступку признавања узима се у обзир: систем образовања стране државе, трајање образовања, наставни план и програм, права која даје страна школска исправа имаоцу и друге околности од значаја за одлучивање.

Ако се у поступку утврди да страни наставни план и програм знатно одступа од домаћег са којим се упоређује, признавање се условљава полагањем одређених испита, израдом одређених радова или провером знања.

Министарство може утврђивање испита и проверу способности и вештина из става 3. овог члана поверити посебној стручној комисији.

Испити утврђени као услов за признавање стране школске исправе полажу се у одговарајућој школи најкасније до краја текуће школске године.

Условни упис

Члан 89.

Лице које је поднело захтев за признавање стране школске исправе може условно да се упише у наредни разред уколико поступак није окончан до истека рока за упис ученика у школу.

Решење о признавању

Члан 90.

Лице које захтева признавање стране школске исправе уз захтев доставља оригинал те исправе и превод овлашћеног преводиоца.

Решење о признавању коначно је у управном поступку.

Кратак садржај решења исписује се на оригиналу стране школске исправе и на примерку превода (клаузула о признавању).

VIII. ШТРАЈК ЗАПОСЛЕНИХ

Члан 91.

Запослени у школи остварују право на штрајк у складу са Законом, овим законом и законом којим се уређује штрајк.

Штрајкачки одбор и запослени који учествују у штрајку дужни су да штрајк организују и воде на начин којим се не угрожава безбедност запослених и ученика, имовине и омогућава наставак рада по окончању штрајка.

Члан 92.

Наставници, односно сарадници у школи остварују право на штрајк под условом да обезбеде минимум процеса рада школе, у остваривању права грађана од општег интереса у средњем образовању и васпитању.

Минимум процеса рада за наставника је извођење наставе у трајању од 30, односно 40 минута по часу у оквиру дневног распореда и обављање испита, а за стручног сарадника, односно васпитача – 20 часова рада недељно.

Ако наставници, односно сарадници школе учествују у штрајку не обезбеђујући минимум процеса рада из става 2. овог члана, директор школе покреће дисциплински поступак.

Наставнику, односно сараднику за повреду обавезе из става 2. овог члана изриче се мера престанка радног односа.

Директор школе дужан је да за време штрајка организованог противно одредби става 2. овог члана, обезбеди остваривање наставе или обављање испита, односно дежурство васпитача док траје штрајк.

IX. КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 93.

Новчаном казном од 100.000 до 200.000 динара казниће се за прекршај школа ако:

- 1) обави испит супротно одредбама овог закона (чл. 54. до 57, чл. 59, 60, 62, 63. и чл. 65. до 68);

- 2) не води, не води на прописани начин или неуредно води прописану евиденцију у складу Законом и овим законом (чл. 69 до 78);
- 3) изда јавну исправу о завршеном школовању супротно одредбама Закона и овог закона (чл. 61. и 64, члан 67. став 4, члан 68. ст. 2. и 3. и члан 79).

Новчаном казном од 5.000 до 150.000 динара казниће директор, односно одговорно лице школе, за прекршај из става 1. овог члана.

X. ПОВЕРАВАЊЕ ПОСЛОВА ДРЖАВНЕ УПРАВЕ АУТОНОМНОЈ ПОКРАЈИНИ

Члан 94.

Послови утврђени чланом 5. став 3. (давање сагласности за реализацију наставе и остваривање школског програма на језицима националних мањина за мање од 15 ученика по прибављеном мишљењу одговарајућег националног савета националне мањине), чланом 5. став 6. (остваривање образовно-васпитног рада на страном језику или двојезично), чланом 82. (поништавање јавне исправе), чланом 84. (оглашавање поништавања јавне исправе), чланом 85. (издавање потврде да је архивска грађа уништена или нестала) и чланом 87. (признавање стране школске исправе) овог закона, поверавају се аутономној покрајини.

Средства за финансирање установа на територији аутономне покрајине обезбеђују се у складу са законом.

У обављању послова из става 1. овог члана органи аутономне покрајине сарађују са органима Републике Србије и органима јединице локалне самоуправе.

У погледу поверених послова државне управе из става 1. овог члана Министарство према аутономној покрајини има права и дужности прописане законом којим се уређује државна управа.

XI. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 95.

Прописи потребни за спровођење овог закона донеће се у року од две године од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 96.

Подзаконски акти донети до ступања на снагу овог закона примењују се ако нису у супротности са овим законом, до доношења прописа на основу овог закона.

Члан 97.

Школа ће ускладити своју организацију и опште акте са одредбама овог закона у року од шест месеци од дана његовог ступања на снагу.

Члан 98.

Образовање за рад у трајању од две године одговара другом степену стручне спреме; средње образовање у трајању од три године трећем, а средње образовање у трајању од четири године – четвртом степену.

Школовање за специјализацију одговара петом степену стручне спреме.

Стручно оспособљавање у трајању од годину дана одговара првом степену стручне спреме.

Образовање стечено у школи за талентоване ученике одговара четвртом степену стручне спреме.

Члан 99.

Лице које је стекло право по основу члана 355. став 1. тачка 1. и члана 356. ст. 4, 5. и 6. Закона о усмереном образовању и васпитању („Службеном гласник СРС”, бр. 14/86, 8/88 и 19/89) и чл. 371, 372, 373. и 374. став 3. Закона о васпитању и образовању („Службеном гласник САПВ”, бр. 15/83, 11/86, 5/87, 17/88 и 23/88) и члана 138. Закона о изменама и допунама Закона о васпитању и образовању („Службеном гласник САПВ”, број 11/86) задржава и даље то право.

Члан 100.

Даном ступања на снагу овог закона престаје да важи Закон о средњој школи („Службени гласник РС”, бр. 50/92, 53/93 – др. закон, 67/93 – др. закон, 48/94 – др. закон, 24/96, 23/02, 25/02 – исправка, 62/03 – др. закон, 64/03 – др. закон, 101/05 – др. закон и 72/09), с тим што ће се одредбе члана 23, члана 24. став 1. и члана 26. примењивати до доношења нових наставних планова и програма у складу са Законом.

Члан 101.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

О Б Р А З Л О Ж Е Њ Е

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О СРЕДЊЕМ ОБРАЗОВАЊУ И ВАСПИТАЊУ

I. УСТАВНИ ОСНОВ

Уставни основ за доношење Закона о средњем образовању и васпитању садржан је у члану 97. тачка 10. Устава Републике Србије, према коме Република Србија уређује и обезбеђује, између осталог, систем у области образовања.

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Основни текст Закона о средњој школи („Службени гласник РС”, бр. 50/92, 53/93 - др. закон, 67/93 - др. закон, 48/94 - др. закон, 24/96, 23/02, 25/02 - исправка, 62/03 - др. закон, 64/03 - др. закон, 101/05 - др. закон и 72/09) донет је 1992. године и у току готово 20-годишње примене доживео је више измена и допуна. Закон о основама система образовања и васпитања који је донет 2003. године, а затим и 2009. године, па његове измене и допуне 2011. године, унео је новине у уређивању образовања и васпитања и ставио ван снаге велики број решења из Закона о средњој школи.

Одредбе Закона о средњој школи чија се примена показала као успешна, задржане су и допуњене и усклађене са новим решењима која су проистекла из Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС” бр. 72/09 и 52/11, даље: Закон). Закон је прописао обавезу да се одређена материја уреди посебним законом, што је Предлогом закона о средњем образовању и васпитању (у даљем тексту: Предлог закона) и учињено, те су уређени испити којима се завршава одређени ниво, односно врста образовања, пријемни испит, образовање ученика са сметњама у развоју, образовање на језицима националних мањина и друго.

Извршено је усклађивање и са Законом о националним саветима националних мањина, Законом о заштити података о личности, Законом о утврђивању надлежности Аутономне Покрајине Војводине, Законом о високом образовању, Законом о прекршајима.

Поступано је у складу са препорукама Заштитника грађана, када је у питању рад Комисије за верску наставу и учење српског језика и језика националне мањине када се образовно- васпитни рад остварује на језику националне мањине, односно на српском језику.

III. ПРОБЛЕМИ КОЈЕ БИ ЗАКОН РЕШИО

Предлогом закона стварају се правне претпоставке за боље функционисање система средњег образовања и васпитања, као дела система образовања и васпитања у Републици Србији и обезбеђивање осигурања квалитета и праведности образовања и васпитања.

Препозната је и појачана васпитна улога школе, као и укључивање других актера (родитеља, локалне самоуправе, организација и сл) у живот школе. На ово су упутиле: Национална стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља, Национална стратегија за борбу против дрога у Републици Србији, Национална стратегија за младе и друге.

Разрађене су норме које се односе на развојни план школе, као и школски програм, а које треба да подрже унапређивање квалитета наставе и учења. Препозната је потреба да се појача превенција када је у питању насиље,

алкоголизам, наркоманија, малолетничка делинквенција, али и обавеза школе да се повеже са другим, у циљу решавања учених проблема. Школа треба да подстиче индивидуалне склоности и интересовања ученика, правилно коришћења слободног времена, богаћење друштвеног живота и разоноде ученика, као и развијање и неговање другарства и пријатељства.

Појачана је и улога локалне самоуправе, али и целокупне друштвене заједнице у разним аспектима живота и рада ученика и школе. Сарадња са локалном самоуправом реализује се на основу програма који чини део школског програма, а школа ће пратити и укључивати се у дешавања у локалној самоуправи и заједно са њеним представницима планирати садржај и начин сарадње, нарочито о питањима од којих зависи развој школе. У циљу развоја и практиковања здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности, школа ће реализовати и програм школског спорта, а у том погледу може и да оствари и сарадњу са локалним спортским организацијама.

Законским решењима појачана је улога ученика у разним видовима живота школе, а уједно и развијање активног и одговорног понашања, како према себи тако и према друштву. Ученици се организују преко ученичког парламента, а могу да образују и клубове, да буду волонтери. Школа треба да помогне ученицима и родитељима у истраживању могућности за даље учење и запошљавање, односно идентификовање, избор и коришћење бројних информација о професијама, каријери, даљем учењу и образовању и објективно разликовање и формирање сопственог става о томе.

Предлом закона стављен је акценат на партнерски однос школе и родитеља, односно старатеља ученика, који су већ препознати у системском закону, а овде посебно разрађени. Ови односи су засновани на принципима међусобног разумевања, поштовања и поверења, а обухватају детаљно информисање и саветовање родитеља, укључивање у активности школе, консултовање у доношењу одлука око безбедносних, наставних, ваннаставних, организационих и финансијских питања и то у циљу обезбеђивања свеобухватности и трајности образовно-васпитних утицаја.

Текст Предлога закона припремљен је заједничким радом са представницима свих заинтересованих страна у области образовања и васпитања (представницима школа, Националним просветним саветом, Саветом за стручно образовање и образовање одраслих, представницима Радне групе за израду Стратегије образовања, стручном службом Повереника, представницима синдиката и другим заинтересованим странама).

IV. ЦИЉЕВИ КОЈИ ЋЕ СЕ ОСТВАРИТИ ЗАКОНОМ

Средње образовање и васпитање је део јединственог система образовања и васпитања и комплексно је јер обухвата опште, стручно и уметничко образовање. Овај део система образовања обезбеђује стицање образовања свим грађанима под једнаким условима – припадницима народа и националних мањина, страним држављанима и лицима без држављанства, лицима са посебним способностима, из друштвено осетљивих група, са сметњама у развоју и инвалидитетом. образовање треба да буде истински генератор свеукупног развоја друштва.

У том смислу, поред циљева који се дефинишу Законом, Предлог закона препознаје и специфичне циљеве средњег образовања и васпитања и то: развој кључних компетенција неопходних за даље образовање, активну улогу грађанина и живот у савременом друштву; развој стручних компетенција неопходних за успешно запошљавање; оспособљавање за самостално

доношење одлука о избору занимања и даљег образовања, сопственог развоја и будућег живота; развој свести о важности здравља и безбедности; развој способности за решавање проблема, комуникацију и тимски рад; развој и поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрастне равноправности, толеранције и уважавања различитости; развој свести о важности безбедности и здравља на раду; развој мотивације за учење, оспособљавање за самостално учење, развој самоиницијативе, способности самовредновања и изражавања свог мишљења.

Средње образовање и васпитање мора да обезбеди све услове да ученици и одрасли постигну опште исходе образовања и васпитања у складу са Законом.

V. ОБЈАШЊЕЊЕ ОСНОВНИХ ПРАВНИХ ИНСТИТУТА И ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

У глави I Предлога закона (чл. 1. до 5.) уређују се: предмет закона, циљеви и општи исходи средњег образовања и васпитања, делатност средњег образовања и васпитања, средња школа и употреба језика.

Чланом 1. Предлога закона уређен је предмет закона.

Чланом 2. Предлога закона дефинисани су специфични циљеви средњег образовања и васпитања.

Делатност средњег образовања и васпитања, као делатност од непосредног друштвеног интереса, остварује средња школа, која је ближе уређена Предлогом закона. Средња школа може да буде: гимназија, стручна, уметничка школа, мешовита школа (гимназија и стручна или уметничка школа), школа за образовање одраслих и школа за ученике са сметњама у развоју, а уређене су и уникатне школе и школе од посебног интереса за Републику Србију.

Чланом 5. Предлога закона прописана је употреба језика, имајући у виду постојеће прописе (Закон, закон којим се уређује употреба језика и писама, Закон о националним саветима националних мањина, Закон о утврђивању надлежности Аутономне Покрајине Војводине), те се образовно-васпитног рада остварује на српском језику, а за припаднике националне мањине на матерњем језику, ако се за то изјасни најмање 15 ученика у одељењу првог разреда. Изузетно образовно-васпитни рад може да се остварује и двојезично или на српском језику, ако се за то изјасни најмање 15 ученика у одељењу првог разреда. Ако је број ученика мањи од 15, потребна је сагласност министра надлежног за послове образовања (у даљем тексту: министар) по прибављеном мишљењу одговарајућег националног савета националне мањине. Када се образовно-васпитни рад остварује на језику и писму националне мањине, за ученика се организује настава српског језика, а када се припадник националне мањине образује на српском језику има право да учи матерњи језик са елементима националне културе.

Предлогом закона је прописана могућност да се образовно-васпитни рад може изводити на страном језику, односно двојезично, уз сагласност министарства надлежног за послове образовања (у даљем тексту: Министарство), с тим да ће министар прописати ближе услове за остваривање програма образовно-васпитног рада на страном језику, односно двојезично. Образовно-васпитни рад за лица која користе знаковни језик, односно посебно писмо или друга техничка решења, може да се изводи на знаковном језику и помоћу средстава тог језика

У глави II Предлога закона (чл. 6. до 23.) уређују се: наставни планови и програми, развојни план школе, школски програм и модел центар.

Чланом 6. Предлога закона прописано је да средња школа остварује школски програм, а да се школски програм доноси на основу наставног плана и програма у складу са Законом и овим законом. Нацртом закона су, у складу са Законом, дефинисани су модули.

Када је у питању наставни план и програм верске наставе задржано је постојеће решење да наставни план и програм верске наставе споразумно доносе министар и министар надлежан за послове вера, на усаглашени предлог традиционалних цркава и верских заједница. У складу са Препоруком Заштитника грађана Предлогом закона је уређена Комисија за верску наставу коју чине по један представник традиционалних цркава и верских заједница, три представника Министарства и три представника министарства надлежног за послове вера на период од четири године, а коју образује Влада. Постојање ове Комисије предвиђено Уредбом о организовању и остваривању верске наставе и наставе алтернативног предмета у основној и средњеј школи и одговарајућим одредбама Закона о средњој школи, а Влада је 11. новембра 2004. године усвојила Одлуку о образовању Комисије за верску наставу у основним и средњим школама. Пошто је било потребно детаљније разрадити ову материју, прописано је да ће предлагање и начин именовања и престанка својства члана Комисије за верску наставу, начин рада и друга питања од значаја за рад Комисије бити уређена пословником о раду Комисије. Комисија за верску наставу обавља послове који се односе на: усаглашавање предлога програма верске наставе традиционалних цркава и верских заједница; уџбенике и друга наставна средства, у складу са законом којим се уређују питања везана за уџбенике и друга наставна средства; давање мишљења министру и министру вера о листама наставника верске наставе и на друга питања везана за праћење организовања и остваривања програма верске наставе.

Предлога закона ближе и детаљније је уређено питање развојног плана школе, који представља стратешки план развоја школе. Школа доноси развојни план на основу извештаја о самовредновању у целини, извештаја о остварености стандарда постигнућа и других индикатора квалитета рада. Дефинисано је шта развојни план садржи.

Члановима 10. до 22. Предлога закона разрађен је школски програм. То је документ на основу кога се остварује целокупан образовно-васпитни рад у школи, а којим се ближе одређује начин којим школа поуздано образује и васпитава ученике у циљу стицања знања, вештина и ставова неопходних за даље образовање и запошљавање, успоставља организациону структуру засновану на тимском раду и одговорности сваког запосленог за остваривање утврђених циљева, повезује се са социјалним партнерима и преузима свој део одговорности за развој друштвене средине.

Поред елемената који су прописани у складу са Законом, Предлог закона дефинише и разне програме школе и то: програми културних активности школе; слободних активности; каријерног вођења и саветовања; заштите животне средине; превенције насиља, наркоманије, алкохолизма, малолетничке делинквенције; спортских активности; сарадње са локалном самоуправом; сарадње са породицом; излета и екскурзије; безбедности и здравља на раду, као и друге програме од значаја за школу.

У циљу јачања образовно-васпитне делатности школе, подстицања индивидуалних склоности и интересовања, правилног коришћења слободног времена, као и ради богаћења друштвеног живота и разоноде ученика,

развијања и неговања другарства и пријатељства школа је дужна да реализује слободне активности.

Каријерно вођење и саветовање ученика уређено је чланом 14. Предлога закона. У складу са донетом Стратегијом каријерног вођења и саветовања у Републици Србији, прописано је да школа помаже ученицима и родитељима у истраживању могућности за даље учење и запошљавање, односно идентификовање, избор и коришћење бројних информација о професијама, каријери, даљем учењу и образовању и објективно разликовање и формирање сопственог става о томе. У том циљу прати развој ученика и информише их о занимањима, образовним профилима, условима студирања и потребама на тржишту рада. Школа формира стручни тим за каријерно вођење и саветовање у чијем саставу су стручни сарадници и наставници. Тим у сарадњи са предметним наставницима реализује праћење индивидуалних склоности ученика. Саветодавни рад обавља током школовања и школа по потреби сарађује са надлежним установама које се баве каријерним вођењем и саветовањем.

Значај заштите животне средине препознат је у члану 15. Предлога закона, те да школа доприноси заштити животне средине остваривањем програма заштите животне средине заједничким истраживањем загађивања локалне животне средине и заједничким акцијама локалне самоуправе и школе.

Школа треба да остварује и програме превенције насиља, наркоманије, алкохолизма, малолетничке делинквенције. У складу са чланом 16. Предлога закона, остварују се кроз разне видове сарадње, укључујући посебно сарадњу са родитељима и партнерима из локалне самоуправе и заједничке акције школе, родитеља и партнера. У реализацију програма превенције и решавања конфликта међу ученицима, родитељима и запосленима у школи, могу да буду укључени вршњачки посредници, као и друга лица која су обучена за посредовање у решавању конфликта.

Нарочито истичући васпитну улогу школе, чланом 18. Предлога закона уређен је програм сарадње са породицом. Школа подстиче и негује партнерски однос са родитељима, односно старатељима ученика, заснован на принципима међусобног разумевања, поштовања и поверења. Програмом сарадње са породицом, школа дефинише области, садржај и облике сарадње са родитељима, односно старатељима деце и ученика, који обухватају детаљно информисање и саветовање родитеља, укључивање родитеља у активности школе, консултовање родитеља у доношењу одлука око безбедносних, наставних, ваннаставних, организационих и финансијских питања, и то у циљу унапређивања квалитета образовања и васпитања, као и обезбеђивања свеобухватности и трајности образовни-васпитних утицаја. У циљу праћења успешности програма, школа је дужна да на крају сваког полугодишта организује анкетирање родитеља у погледу њиховог задовољства програмом и у погледу њихових сугестија за наредно полугодиште. Мишљење родитеља, односно старатеља, добијено као резултат анкетирања, узима се у обзир у поступку вредновања квалитета рада школе. Сарадња са породицом остварује се и преко савета родитеља одељења, савета родитеља школе и савета родитеља јединице локалне самоуправе. Савет родитеља школе формира се и обавља послове у складу са Законом. Савет родитеља јединице локалне самоуправе чине по три представника савета родитеља установа са територије јединице локалне самоуправе.

Излети и екскурзије представљају део наставних планова и програма, односно део школских програма и годишњег плана рада школе. Чланом 20. Предлога закона дефинисано је да приликом извођења излета и екскурзије

нарочито се мора водити рачуна о свим видовима заштите и безбедности ученика.

Појачана је улога ученичких организација у школе. У складу са чланом 21. Предлога закона, школа може да има своје организације ученика, а може да се повезује и са организацијама ван школе (Црвени крст, организације горана, планинара, извиђача и слично). Закон је дефинисао ученички парламент, а овим законом је ближе уређен, као и могућност да ученички парламент, уз сагласност школског одбора, може основати ученички клуб. План рада ученичког клуба доноси на предлог ученичког парламента школски одбор и саставни је део школског програма. Начин рада ученичког клуба одређује се актом школе. Ученички парламент може донети одлуку о волонтерском раду ученика, а програм волонтерског рада ученика доноси на предлог ученичког парламента школски одбор и саставни је део школског програма. Обављање волонтерског рада мора бити у складу са законом којим се регулише волонтерски рад.

У циљу развоја и практиковања здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности, школа у оквиру школског програма, поред наставе реализује и програм школског спорта. На основу члана 22. Предлога закона, школским спортом обухваћени су сви ученици кроз одељењска такмичења и припреме за такмичења. Школа обавља припреме и такмичења у складу са школским програмом, а може и да сарађује са локалним спортским организацијама.

Чланом 23. Предлога закона уређан је модел центар, а ког препознаје и Закон, као и Стратерије образовања које су у поступку доношења, с тим да ће министар прописати ближе услове на основу којих школа стиче статус модел центра и друга питања од значаја за рад модел центра.

У глави III Предлога закона (чл. 24. до 31) уређују се остваривање образовања и васпитања.

Образовно-васпитни рад, у складу са чланом 24. Предлога закона, обухвата наставне и ваннаставне активности школе којима се остварује школски програм и постижу прописани циљеви, исходи и стандарди постигнућа, у складу са Законом и овим предлогом закона. Чланом 25. Предлога закона прописани су облици образовно-васпитног рада.

Задржана су решења да у гимназији ученик може да има до 31 час наставе недељно, у стручној и уметничкој школи до 33, осим у школи која остварује програме балетског образовања где ученик може да има до 41 час, а када ученик стиче образовање на језику националне мањине, односно двојезично или на српском језику, има два часа наставе недељно више. Ученик може да има до четири часа факултативне наставе недељно. У складу са чланом 26. Предлога закона, час теоријске наставе и вежби траје 45 минута, а практичне наставе 60 минута. Настава може да буде организована у блоковима. У школи за ученике са сметњама у развоју наставним планом и програмом може се прописати краће трајање часа.

У складу са Програмом рационализације који се спроводи у образовању, чланом 27. Предлога закона утврђено је да се настава изводи у одељењу до 30 ученика, групи, односно појединачно, у складу са школским програмом. У једном одељењу могу да буду највише до два ученика са сметњама у развоју. Број ученика умањује се до три уколико је у одељењу један ученик са сметњама у развоју, односно до шест уколико су у одељењу два ученика са сметњама у развоју. У одељењу, односно васпитној групи ученика у школама за ученике са

сметњама у развоју може бити од шест до 12, а за практичну наставу до шест ученика.

Чланом 28. Предлога закона уређено је да је саставни део остваривања наставног плана и програма практична настава и професионална пракса, коју школа може да остварује у сарадњи са привредним друштвом, установом, јединицом локалне самоуправе, другом организацијом или другим правним лицем. За ученике са сметњама у развоју обезбеђује се адаптација радног места у односу на његове могућности и врсту инвалидитета у оквиру практичне наставе.

Као и до сада, дефинисани су други облици образовно-васпитног рада који се изводе у зависности од потреба ученика и могу бити: додатни, допунски, припремни рад и подршка за ученике у сметњама у развоју у складу са индивидуалним образовним планом.

Новину која се уводи чланом 29. Предлога закона је да припремни рад школа остварује за редовног ученика који се упућује на полагање разредног испита и за ванредног ученика. Припремни рад остварује се и за ученика који је упућен на полагање поправног испита, у обиму од најмање 10% од укупног годишњег броја часова из предмета на који је упућен на поправни испит. Школа је дужна да организује припрему за све ученике за полагање матурских и завршних испита у обиму од најмање 5% од укупног броја часова из предмета из којег се полаже матурски, односно завршни испит.

У школи може да се оснује ученичка задруга. Рад ученичке задруге уређује се статутом школе и правилима за рад задруге, у складу са законом.

Школа може пружати услуге и продавати производе настале као резултат рада у ученичкој задрузи, као и школски прибор и опрему.

Средства стечена радом ученичке задруге користе се за проширење материјалне основе рада ученичке задруге, екскурзије, исхрану ученика, награде члановима задруге и унапређивање образовно-васпитног рада у школи и у друге сврхе у складу са актима којима се уређује рад ученичке задруге.

Избор кандидата по конкурс дефинише Закон, а чланом 31. Предлога закона прописани су критеријуми на основу који директор доноси одлуку о избору кандидата. Критеријуми су следећи: успех у току стицања одговарајућег образовања; успех из педагошко-психолошких и методичко-дидактичких области; познавање страног језика; поседовање информатичке писмености; других критеријума прописаних општим актом школе. Уколико се утврди да два или више кандидата једнако задовољавају прописане критеријуме, предност приликом доношења одлуке о избору има кандидат са препоруком високошколске установе у којој је стекао образовање или школе у којој је претходно радио, припадник друштвено осетљиве групе и кандидат са доказима о учешћу у програмима стручног усавршавања или другим доказима о професионалном ангажовању и развоју. Начин примене наведених критеријума дефинисаће се општим актом школе.

У глави IV Предлога закона (чл.32. до 46.) уређују се ученици и то: упис ученика и одраслих, својство, права и обавезе ученика.

Чланом 32. Предлога закона уређује се упис у школу. Задржана су решења која су се у пракси показала добрим, а имајући у виду одредбе Закона. Услов за упис у школу је завршено основно образовање и васпитање које подразумева и положен завршни испит. У први разред школе која остварује програме музичког и балетског образовања и васпитања може да се упише лице које је завршило основно музичко, односно балетско образовање и

васпитање, а лице које није завршило основно музичко, односно балетско образовање и васпитање, ако претходно положи испит на нивоу програма тог образовања. Лице које похађа основно образовање и васпитање, а није га завршило, а завршило је основно музичко или балетско образовање и васпитање може да се упише у школу која остварује програме музичког и балетског образовања и васпитања ради похађања наставе из уметничких и стручних предмета. Након завршеног средњег образовања и васпитања у школу може да се упише лице ради преквалификације, доквалификације, специјалистичког или мајсторског образовања.

Чланом 33. Предлога закона прописан је упис ученика у школу за образовање ученика са сметњама у развоју и исту може да упише лице на основу мишљења интерресорне комисије уз сагласност родитеља, односно старатеља.

Процедура уписа дефинисана је члановима 34. до 37. Предлога закона. Упис одраслих уређује у складу са Законом, овим предлогом закона и законом којим се уређује образовање одраслих.

Чланом 38. Предлога закона дефинисан је избор страног језика. Ученик у школи наставља са изучавањем страних језика које је учио у основном образовању и васпитању уколико су наставним планом и програмом предвиђена два страна језика или бира један од њих уколико је предвиђен један страни језик, осим ако је наставним планом и програмом предвиђено обавезно учење одређеног страног језика. Уколико школа не може да организује наставу тих језика због недовољног броја пријављених ученика (мање од 15), у школи се организује настава страног језика за који постоје услови.

У складу са Законом дефинисан је редован и ванредан ученик. Чланом 39. Предлога закона утврђено је да ученик стиче својство редовног, односно ванредног ученика уписом у школу сваке школске године, под условима утврђеним Законом и овим законом. Редован и ванредан ученик има право да се упише у одговарајући разред најкасније до 31. августа, а ново је да, ако је започет поступак по захтеву за заштиту права ученика, упис се врши по окончању поступка.

Чланом 40. Предлога закона утврђено је да ученик има својство редовног ученика у једној школи, осим ако се упоредо школује у школи која остварује програме музичког и балетског образовања и васпитања.

Као и до сада, редован ученик који се исписао из школе у току школске године може да се упише у другу школу у року од седам дана од дана уручења исписнице, а ако се не упише у школу у прописаном року, има право да наредне школске године изврши поновни упис у исту школу и у исти разред, у складу са чланом 42. Предлога закона.

Чланом 43. Предлога закона прописано је да ученик може да пређе у другу школу, односно на други образовни профил ради завршавања започетог школовања, осим у школу, односно образовни профил за чији упис је прописана обавеза полагања пријемног испита. Ова норма се даље разрађује у делу којим се уређују допунски испити, а новина је да не постоји више ограничење у погледу дужине трајања образовања, тако да ученик може да прелази и у школу, односно образовни профил са краћим, односно дужим трајањем образовања.

Чл. 44. и 45. Предлога закона уређено је да ученици током школовања могу да буду похваљени и награђени, а чланом 46. Предлога закона да је редован ученик дужан да похађа наставу и извршава друге обавезе утврђене

Законом, овим предлогом закона и општим актима школе, да ванредан ученик одговара за учињену тежу повреду обавеза ученика или повреду забрана прописаних Законом, у складу са Законом, а да ученик који је смештен у дом у саставу школе одговара за повреду обавезе, односно забране прописане Законом и законом којим се уређује ученички стандард.

У глави V Предлога закона (чл. 47. до 68.) уређује се оцењивање и испити и то: оцењивање ученика, разредни, поправни и други испити током школовања, као и испити којима се завршава одређени ниво, односно врста образовања.

Чланом 47. Предлога закона утврђено је да се оцењивањем у школи обезбеђује стално праћење остваривања прописаних циљева, исхода и стандарда постигнућа ученика у току савладавања школског програма. Ученик коме је потребна додатна подршка у образовању оцењује се у односу на остваривање циљева и стандарда постигнућа у току савладавања индивидуалног образовног плана или у односу на прилагођене стандарде постигнућа.

Чланом 48. Предлога закона утврђено је да се успех ученика оцењује из предмета и владања. Оцена је јавна и саопштава се ученику са образложењем. У току школске године оцењивање је описно и бројчано и врши се на основу праћења напредовања ученика у савлађивању школског програма, а на основу посебних стандарда постигнућа. Уређене су бројчане оцене успеха ученика у учењу и владању, као и описне оцене из владања током године. Сва питања од значаја за оцењивање уредиће се правилником, у складу са Законом и овим законом.

Као и до сада, уређено је ослобађање од наставе физичког васпитања, завршавање школовања у краћем року, општи успех ученика, напредовање ученика и успех ученика на испиту.

Чланом 50. Предлога закона прописано је да ученик који постиже изузетне резултате у учењу има право да заврши школовање у року краћем од предвиђеног и да наставничко веће утврђује испуњењост услова за остваривање овог права.

Чланом 51. Предлога закона прописано је да се општи успех утврђује за ученика који је завршио разред на основу аритметичке средине закључне оцене из владања и прелазних закључних оцена свих предмета тога разреда који се оцењују бројчано. Оцене из факултативних предмета не утичу на општи успех ученика. Ученик је завршио разред када на крају школске године има прелазне оцене из свих обавезних предмета и изборних предмета који се оцењују бројчано, а у складу са чланом 52. Предлога закона. Редован ученик понавља разред када на крају другог полугодишта има три или више непрелазних оцена из обавезних предмета и изборних предмета који се оцењују бројчано, када не положи поправни испит у прописаним роковима, а у школи која остварује програме музичког и балетског образовања и васпитања ако добије непрелазну оцену из главног предмета на годишњем испиту. Редован ученик има право једанпут да понови разред у току школовања.

Чланом 53. Предлога закона прописано је да се у школи полажу: разредни, поправни, допунски, завршни, матурски, испит за проверу стручне оспособљености. У школи која остварује програме музичког и балетског образовања и васпитања полаже се и годишњи испит. Годишњи испит из главног предмета полаже ученик школе која остварује програме музичког, односно балетског образовања и васпитања који је на крају школске године из главног предмета оцењен позитивном оценом.

Разредни испит, у складу са чланом 54. Предлога закона полаже ученик који из оправданих разлога није присуствовао настави више од једне трећине предвиђеног броја часова, а оцењивањем се утврди да није остварио прописане циљеве, исходе и стандарде постигнућа у току савладавања школског програма, упућује се на разредни испит.

Чланом 55. Предлога закона уређен је поправни испит и исти полаже ученик који на крају другог полугодишта или на разредном испиту има до две недовољне оцене из обавезних предмета и изборних предмета који се оцењују бројчано. Ученик полаже поправни испит у школи у којој стиче образовање и васпитање у августовском испитном року, а ученик завршног разреда у јунском и августовском року.

Детаљније је уређен допунски испит. Ученик коме је одобрен на прелазак у другу школу, односно други образовни профил у складу са овим законом, полаже допунске испите из предмета који нису били утврђени школским програмом, односно наставним планом и програмом који је ученик започео да савлађује, у роковима утврђеним решењем, сагласно општем акту школе.

Лице које се уписује у школу ради преквалификације полаже испите из стручних предмета које одреди комисија коју чине чланови наставничког већа школе именовани решењем директора, што представља новину у односу на досадашње решење из Закона о средњој школи.

Лице које се уписује у школу ради доквалификације, у складу са чланом 56. Предлога закона, полаже допунске испите из предмета чији садржаји нису претежно исти, из предмета који нису били утврђени школским програмом, односно наставним планом и програмом и испите завршног разреда, о чему одлуку доноси комисија коју чине чланови наставничког већа школе именовани решењем директора, а што је, исто, ново решење.

Законом је прописано да ће се посебним законом ближе уредити испити на основу којих се завршава одређени ниво образовања, а што је овим нацртом и урађено. Испити на основу којих се завршава одређени ниво, односно врста образовања су: општа матура, стручна и уметничка матура, завршни испит средњег стручног образовања, специјалистички и мајсторски испит. Испити се полажу у складу са Законом и овим законом.

Министар ће прописати организацију наведених испита, услове под којима се спроводе, састав и процедуре рада комисија, термине испитних рокова, начин оцењивања на испитима и друга питања везана за полагање испита. Кршење процедура испита којим се угрожава једнакост ученика, односно одраслих представља тежу повреду радне обавезе запослених. Не сматра се кршењем процедуре ако се врши прилагођавање услова полагања испита за ученике са сметњама у развоју којим се обезбеђује једнакост ученика и одраслих током полагања испита.

У складу са чланом 59. Предлога закона, општом матуrom проверава се усвојеност општих стандарда постигнућа након завршеног средњег општег образовања и васпитања у гимназији, а који се прописују програмом опште матуре. Општа матура полаже се у складу са прописани програмом опште матуре, који доноси министар на предлог Националног просветног савета. Општу матуру полажу ученици након завршеног четвртог разреда средњег општег образовања и васпитања у гимназији. Општу матуру, односно њен део може да полаже и ученик након завршеног четвртог разреда средњег стручног, односно уметничког образовања у складу са програмом опште матуре. Ученик са сметњама у развоју и инвалидитетом, специфичним тешкоћама у учењу или

језичким баријерама полаже општу матуру у условима који обезбеђују превазилажење физичких и комуникацијских препрека, а може да буде ослобођен полагања дела матурског испита из предмета за које су му током образовања прилагођавани стандарди постигнућа, или да тај део полаже у складу са индивидуалним образовним планом, о чему доноси одлуку стручни тим за инклузивно образовање и тим за пружање додатне подршке ученицима. Стручни тимови припремају акционе планове за планирање, организовање и спровођење опште матуре за ове ученике.

На основу положене опште матуре, у складу са чланом 61. Предлога закона ученик може да се упише у високошколску установу, без полагања пријемног испита, осим испита за проверу посебних склоности и способности, на начин и по поступку прописаним законом којим се уређује високо образовање.

Чланом 62. Предлога закона уређено је да се стручном и уметничком матуrom проверава стеченост компетенција и посебних стандарда постигнућа прописаних стандардом квалификације у оквиру одговарајућег занимања и за наставак образовања у матичној области на струковним или академским студијама без полагања пријемног испита, у складу са законом којим се уређује високо образовање. Стручна матура полаже се у складу са прописаним програмом стручне матуре који доноси министар на предлог Савета за стручно образовање и образовање одраслих. Уметничка матура полаже се у складу са прописаним програмом уметничке матуре који доноси министар на предлог Националног просветног савета.

Стручну, односно уметничку матуру полаже ученик након завршеног четвртог разреда средњег стручног, односно уметничког образовања и васпитања у стручној, односно уметничкој школи. Стручну, односно уметничку матуру може да полаже одрасли након савладаног програма трогодишњег средњег стручног, односно уметничког образовања и васпитања у стручној, односно уметничкој школи по програму прилагођеном за одрасле.

Прописан је и начин полагања стручне, односно уметничке матуре када су у питању ученици са сметњама у развоју. На основу положене стручне, односно уметничке матуре, ученик може да се упише у одговарајућу високошколску установу у матичној области на струковним или академским студијама без полагања пријемног испита у складу са законом којим се уређује високо образовање, у складу са чланом 64. Предлога закона.

Завршни испит уређен је члановима 65. и 66. Предлога закона. Завршним испитом средњег стручног образовања и васпитања проверава се стеченост компетенција дефинисаних стандардом квалификације за обављање послова одговарајућег занимања. Завршни испит средњег стручног образовања и васпитања прописује се програмом завршног испита, који доноси министар на предлог Савета за стручно образовање и образовање одраслих. Овај испит полаже ученик након завршеног средњег стручног образовања и васпитања у трогодишњем трајању, а може да полаже и одрасли након савладаног програма средњег стручног образовања по програму за одрасле, у складу са овим законом.

Чланом 67. Предлога закона прописано је да након савладаног програма специјалистичког, односно мајсторског образовања одрасли полаже специјалистички, односно мајсторски испит, а уређени су и испити других облика стручног образовања.

У глави VI Предлога закона (чл. 69. до 86.) уређују се евиденције и јавне исправе. У току рада на Предлога закона остварена је сарадња са

стручном службом Повереника, како би се ове одредбе усагласиле са Законом о заштити података о личности.

У складу са чланом 69. Предлога закона, школа води евиденцију о: ученику; успеху ученика; испитима; образовно-васпитном и васпитном раду и запосленима. Свака од ових евиденција ближе је уређена.

У складу са чланом 73. Предлога закона, подаци у евиденцијама прикупљају се на основу документације издате од стране надлежних органа које достављају пунолетни ученици и родитељи и изјава пунолетних ученика и родитеља, а нарочито осетљиви подаци обрађују се уз пристанак пунолетног ученика и родитеља који се даје у писменом облику, у складу са законом којим се уређује заштита података о личности. Прикупљени подаци чине основ за вођење евиденција. У школи се воде евиденције електронски, у оквиру јединственог информационог система просвете и на обрасцима, а уређена је и обрада података, као и рокови чувања података у евиденцијама.

Предлогом закона уређана је употреба печата, дупликат јавне исправе, као и поступак поништавања јавне исправе.

Поступак утврђивања стеченог образовања у судском поступку прописан је чланом 85. Предлога закона.

У глави VII Предлога закона (чл. 87. до 90.) уређују се признавање стране школске исправе, кроз уређивање поступка, условног уписа и доношење решења о признавању. Држављанин Републике Србије, страни држављанин или лице без држављанства, који је у иностранству завршио средње образовање или поједини разред средње школе, односно који је у Републици Србији завршио страну школу или поједине разреде школе, има право да захтева признавање стечених страних школских исправа, ако за то има правни интерес. Признавањем се страна школска исправа изједначава са одговарајућом јавном исправом стеченом у Републици Србији. Страну школску исправу признаје Министарство. У поступку признавања стране школске исправе примењују се одредбе закона којим се регулише општи управни поступак, уколико овим законом није друкчије уређено. Лице које је поднело захтев за признавање стране школске исправе може условно да се упише у наредни разред уколико поступак није окончан до истека рока за упис ученика у школу. Лице које захтева признавање стране школске исправе уз захтев доставља оригинал те исправе и превод овлашћеног преводиоца. Решење о признавању коначно је у управном поступку. Кратак садржај решења исписује се на оригиналу стране школске исправе и на примерку превода (клаузула о признавању).

У глави VIII Предлога закона (чл. 91. и 92.) уређен је штрајк запослених. Имајући у виду одредбе Закона који ограничава обуставу рада у установама (члан 35. Закона), овим законом се дефинише минимум процеса рада, последице организовања штрајка супротно закону, као и обавезу штрајкачког одбора и запослених који учествују у штрајку да штрајк организују и воде на начин којим се не угрожава безбедност запослених и ученика, имовине и омогућава наставак рада по окончању штрајка.

У глави IX Предлога закона (чл. 93.) уређене су казнене одредбе, односно утврђене су новчане казне за прекршаје које учини школа, односно директор. Новчане казне су усклађене са Законом о прекршајима.

У глави X Предлога закона (члан 94.) аутономној покрајини поверени су послови давање сагласности за реализацију наставе и остваривање школског програма на језицима националних мањина за мање од 15 ученика по прибављеном мишљењу одговарајућег националног савета националне

мањине; остваривање образовно-васпитног рада на страном језику или двојезично; поништавање јавне исправе; оглашавање поништавања јавне исправе; издавање потврде да је архивска грађа уништена или нестала и послови признавање стране школске исправе. Ове одредбе допуњују одредбе садржане у Закону и законом којима се уређује поверавања послова државне управе аутономној покрајини.

У глави XI Нацрта закона (чл. 95. до 101.) уређене су прелазне и завршне одредбе.

Прописи потребни за спровођење овог закона донеће се у року од две године од дана ступања на снагу овог закона, с тим да подзаконски акти донети до ступања на снагу овог закона примењују се ако нису у супротности са овим законом, до доношења прописа на основу овог закона.

Даном ступања на снагу овог закона престају да важе одредбе Закона о средњој, осим одредаба члана 23, члана 24. став 1. и члана 26. који се примењују до доношења нових наставних планова и програма у складу са Законом.

VI. ТРОШКОВИ ПРИМЕНЕ ЗАКОНА

У буџету Републике Србије за 2012. годину обезбеђена су средства за финансирање 3500 ванредних ученика у средњој школи за I, II, III и IV разред (150 милиона динара за зараде наставника који реализују процес наставе за ванредне ученике.

Бесплатно средње образовање и васпитање уведено је Уставом Републике Србије, а ближе уређено Законом о основама система образовања и васпитања. Редован ученик јесте лице које је у првом разреду средњег образовања и образовања за рад млађе од 17 година, а ванредан ученик - лице старије од 17 година. Чланом 175. Закона прописао да ће право на бесплатно образовање остваривати ванредни ученик који први пут упише средњу школу почев од првог наредног конкурса за упис и како је Закон ступио на снагу 11.09.2009. године, то је ово право могло да се користи од школске 2010/2011. године. Ово право се не односи на лица која су већ стекла средње образовање, а која желе да се преквалификују или доквалификују, стекну специјалистичко или мајсторско образовање. Ова лица ће плаћати школарину у висини коју утврди министарство надлежно за послове образовања (даље: Министарство), с тим да се поједини полазници или групе полазника могу ослободити плаћања школарине, ради постизања пуне равноправности у стицању образовања.

У категорији ванредних ученика могу се наћи и лица млађа од 17 година (из осетљивих друштвених група и са изузетним способностима), ако оправдају немогућност редовног похађања наставе, уз сагласност министра.

Како се истовремено са доношењем закона који уређује средње образовање и васпитање, уређује и образовање одраслих, то може доћи до преплитања ефеката оба ова закона.

За рад са ванредним ученицима биће ангажовани запослени до пуног времена или другим облицима ангажовања у складу са законом.

Системски закон дефинише модел центре, а препознају га и стратегије. Рад модел центра сматра се друштвено корисним радом. За евентуалне активности које буду захтева финансијску подршку, средства ће бити обезбеђена из ванбуџетских извора.

Када су у питању остваривање програма превенције насиља, алкохолизма, наркоманије, малолетничке делинквенције, као и остваривања

права ученика са сметњама у развоју, користиће се постојећи капацитети школа. Одређена средстава се обезбедити и локална средина, јер је системским законом предвиђена обавеза локалне самоуправе да у свом буџету обезбеди средства за заштиту и безбедност ученика (безбедност обухвата разне видове: физичку, здравствену, менталну и др.) као и за текуће расходе.

Спровођење испита којима се завршава одређени ниво, односно врста образовања и васпитања остварује се постепено (програм завршних испита у стручној школи треба донети до краја школске 2012/2013. године, а програме опште, стручне и уметничке матуре, до краја школске 2013/2014. године). Системским законом је већ прописано увођење ових испита, а овим законом се даље они разрађују.

У периоду од 2002 -до данас ЕУ је из својих фондова, кроз различите пројекте (ЦАРДС I и II, ИПА 07, ИПА 08), за реализацију реформских процеса у средњем стручном образовању уложила око 25 мил. еура.

Пројектом ИПА 07 – Модернизација средњег стручног образовања омогућава се даљи развој стручног образовања и образовања одраслих. Тиме се обезбеђује:

- подршка успостављању институција у стручном образовању и дизање њихових капацитета,
- подршка развоју социјалног партнерства у стручном образовању и брже повезивања света рада и света образовања,
- подршка у успостављању НОК-а у Републици Србији и даљи развој модерног, релевантног и флексибилног система стручног образовања и образовања одраслих,
- Подршка у ширењу огледних образовних програма у систем стручног образовања у две или три области рада.

У циљу повећања квалитета образовања (Quality assurance, IPA 2008 у сарадњи са ЕТФ) пројектом IPA 08 -“Осигурање квалитета кроз систем националних испита” започета је реализација пројекта за увођење националних испита (општа и стручна матура, завршни испит у стручном образовању, специјалистички и мајсторски испити).

У оквиру пројекта Модернизација система средњег стручног образовања, Министарство пружа подршку раду Савета за стручно образовање и оспособљавање и образовање одраслих, учествује у изради концепта националног оквира квалификација у области средњег и послесредњег стручног образовања и изради процедура за акредитацију установа и курсева у неформалном образовању и подршка развоја континуираног стручног образовања одраслих.

Успешна сарадња Министарства и ГТЗ –а на развоју стручног образовања, настављена је кроз пројекат којим се развијају управљачке компетенције управа средњих школа и локалних самоуправа.

Развијање предузетништва као кључне компетенције у општем средњем образовању, пројекат који је подржан од стране Владе Краљевине Норвешке, омогућио је да и ученици гимназија буду подстакнути на стицање предузетничких вештина.

Средње образовање и васпитање је део јединственог система образовања и васпитања и комплексно је јер обухвата опште, стручно и уметничко образовање. Овај део система образовања обезбеђује стицање образовања свим грађанима под једнаким условима – припадницима народа и

националних мањина, страним држављанима и лицима без држављанства, лицима са посебним способностима, из друштвено осетљивих група, са сметњама у развоју и инвалидитетом. Образовање треба да буде истински генератор свеукупног развоја друштва, те позитивне последице доношења овог закона оправдавају наведене трошкове.

VII. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА ПО ХИТНОМ ПОСТУПКУ

Разлози за доношење Закона о средњем образовању и васпитању по хитном поступку су неопходност усаглашавања посебног закона у области средњег образовања и васпитања са Законом о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 72/09 и 52/11), нарочито имајући у виду чињеницу да је Закон о средњој школи („Службени гласник РС”, бр. 50/92, 53/93 - др. закон, 67/93 - др. закон, 48/94 - др. закон, 24/96, 23/02, 25/02 - исправка, 62/03 - др. закон, 64/03 - др. закон, 101/05 - др. закон и 72/09) донет пре 20 година, да је велики број одредаба тог закона стављен ван снаге, да је одређени број одредаба анахрон, те неприменљив у новонасталним околностима и условима рада у школи и не прати настале промене у друштву, у жељи за приближавањем и усклађивањем система средњег образовања и васпитања у Републици Србији са системом средњошколског образовања и васпитања Европске уније и савременог света, а све ради унапређивања квалитета образовања и васпитања и у најбољем интересу деце.

Закон је потребно усагласити и припремити установе за његову примену пре почетка школске године, због чега је неопходно да овај закон буде донет по хитном поступку.